Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 24 июнь, 1978 шу. ● № 76 (5896). ● Мах 2 кеп.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРА КОМПЛЕКСАШ — КIИ-МАРСА

ХьатIакхаьчай юрта боахама къахьегамхошта эггара бехктокхамегIа йола ялат чуэца ха. Хьакха а арда а дезаш дIадийда 175 эзар гектар ка бола ялат, цу даькъе гурахьа дIадийна кIа 121 эзар гектари мукх — 50 эзар гектари. Республика къахьегамхоша лаьрхIад пятилетка кхоалагIча шера 915 эзар тонн ялат чуэцел 150 эзар тонн паччахьалкхенга доккхен, цу даькъе ка бола ялат, цунга хьежжа — 415/110 эзар тонн.

Сихен ца дойташи из беркат чудерзадарах тийша ба кхаш леладерий бIарччача/шерара къахьегам. Из кхета а дешхьа, хьалххехьа а денз яьй кIи-марса эша кийчо Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша. Боахамашка шерра пайда эца лаьрхIад соахка ялат чуэцача хана беррига мехка яьржача ипатовски методах. Парте Ипатовски райкомага дахьийтача каьхата тIа нов. Л. И. Брежнева яздаьдар:

«Шун партийни организаце масало хьагойт, КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхар юрта боахаме мишта кхоачашде деза — иттлагIча пятилетках эффективностей дикален пятилетка елга.

Тийша ва, шун опыт укх шерехь а шерра яржаргхиларах. Хет сона, хьувкъам чуэца йолалуча областий, краяй, республикай парте ерригача райкомаша цунах пайда эцаргба аьнна. Цо гIо дергда чуэцара балхаш сихдара, ялат дукхагIа гулдара, ялат эцара паччахьалкхен планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра».

Хила а хилар ишта. Тахан ипатовций методагIа вIашагIъехка механизировании комплексаш я массанахьа. Масала, вай республикс цу методагIа болх вIаштIехьбаькхар бIаьстаң кхашкара балхаш деча Наурски, Сунженски, Шелковской, Назрановски, кхыча районий боахамашка.

Наурерча «Калиновский» совхозе комсашта гIулакх де вIашагIъеллача йиъ механизировании звеное 300 процентага кхоачаш лакхйир шоай балха овсарле, уж вIашагIйохкалехьа хиннача боарамаца нийсдича. Сунженски районерча «Победа», «Путь к коммунизму» яхача колхозашка лоацъача хана агротехнически дикеи чакхдаьхар бIаьстан балхаш.

Тахан, ялат чуэцара кампани дIайолаеннача дийнахьа, республика колхозашкеи совхозашкеи вIашагIъехкай чуэцара комплексаш, чуэцара-транспортни отрядаш. Цу кердача метода дикал я еррига техника я къахьегамхой низаш а цхьан комплексе гулдаьи балха дукхагIа эшшача тайпара а метте а царех пайда эца йиш йолаш хиларца.

19 июне мукх хьакха йоласцрай Шелковской районера Ленина цIерагIа колхоз. ХIаранеца 5 комбайн а йолаш йиъ звено я ялат хьакхеи ардеи вIашагIъелла. Механизатораша лаьрхIад календарни итт дийнахьа 2650 гектар ка бола ялат чуэца, паччахьалкхенга 2 эзар тоннал кIезигагIа доацаш кIаи мукхи дохка. Болх дIаболабаьча дийнахье а хIара агрегато шиъша норма кхоачашъяьй.

Тахан-кхоана хьувкъам чуберзабе болалу Надтеречни, Наурски, кхыйолча районашка.

Деррига балхаш комплексагIа делга — из ба ипатовски метода керттера чулоацам. Цу гIулакхьа эш, тоъал комбайнаш, транспортни средстваш, ялат цIенду машинаш, болх бовзаш бола нах. Цун йоакхо яьй дукххача районашка. Цхьабакъда, массанахьа йистеяьннаяц кIи-марса эша кийчо.

МагIалбикерча «Кавказ» яхача совхозе диъ-пхи ди хьалха тоаяь яланза яр боахаме йолча иттнех 7 комбайн, Iай денз тоаеш латте а, хIаьта царех шиъ хIанз а двигателаш боацаш я. Иштача хьале я ялат дегеи цIендуи машинаш я.

ГI. Ахриева цIерагIча совхозе йолча ялх комбайнах кхоъ мара кийча яц болх бе. Иштта йистеяланза я «Малгобекский», «Советский» совхозашкара кийчо а. Дукххача коллективашта, болхлошта тахан а бокъонца довзаш шоай кхоачашде деза балхаш, хац шоашта хьалургдар фуд.

Дукха дикагIа лелац кийчон гIулакхаш Назрановски района цхьадолча боахамашка а. «Назрановский» совхозе тоаяь яланза я тахан 4 комбайн, царех цхьаяраш «Сельхозтехника» Аргунски МРО скоростий коробкаш тоаяь ца яхарах а йолаш; «40 лет Октября» яхача совхозе — иштта 3 комбайн. Боахамашка тоъал яц ялат чуэцача техникана кхай тIа гIулакх де эша дIа-юха лела «летучкаш».

Ховш да, кадраш ца хилча цхьаккха а кхоачашде йиш йоацилга. ХIаьта а таханарча денга республика дукххача боахамашка тоъал бац комбайнераш. Масала, «Назрановский» совхозе 8 комбайнер тоъац, «40 лет Октября», МагIалбикерча «Кавказ» яхача совхозе шолагIча сменагIа болх бе нах бац. Грозненски района боахамашка, бIарча хьайцача, 120 совгIа механизатор тоъац ялат чуэцара. Цу тайпара масалаш кхыча районий боахамашка а да. ХIаьта ипатовски методагIа беча балха тешшаме ши смена хила еза, агрегаташка ден-бус 18 — 20 сахьата болх а байташ.

КIезига яле а хIанз а ха йисай тIехьадисар тоаде. Укх гаргарча деношка хьувкъам чуэцара комплексаш йизза вIашагIъехка яха еза боахамашка.

Комплесашца лаьрхIа хила еза технически транспортни средствaел совгIа, къахьегамхошта бытовой гIулакхаш дергдола звенош, агитмассови балха лаьрхIа нах.

БIаьсти а ахкан юкъе а латтача йоачаша массанахьа цхьатарра кхачийтац ялаташ. Кхаьч-кхаьчачара из хьокхилга вIаштIехьдаккха деза боахамашка, хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш. Соахка Ипатовски районе диъ дийнахьа хьекхаи бархI дийнахьа хьалъийцаи даьккхар цу тайпара чуийца ялат.

Дукха я михой догIашеи кIа, мукх Iодужадаь моттигаш. Из чуэцара эша кийчо, приспособленеш хьалххехьа кийчье еза. Кхай тIа цхьа ка ца алийтар — ишта хила еза хьувкъам чуэцарий девиз.

Механизатораштa, водителашта, болхлошта юкъе шерра йоаржае еза социалистически яхь. Цун хьокхамаш массаза а наха гургдолча хилийта деза. Моральни материальни стимулех биззагIа пайда эца беза массе а метте.

КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи «1978 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташи доакъараши кийчделга а, 1978 — 1979 шерашка хьайбаш Iаьгара дахар толаме чакхдоакхилга а Iалашдара кхы тIа а де дезарех» болча соцам тIа, хIаьта из кхоачашбара лаьрхIача КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи республика Министрий Советеи соцам тIа хаддаш йола рекомендацеш еннай ханнахьеи ца дойташи ялат чуэцара де дезача дерригача балхех лаьца. Уж кхоачашдара нах оарцагIбахар, паччахьалкхенга ялат дохкара планаши къахьегамхоша тIайийца социалистически декхараши толаме кхоачашделга Iалашдар да парте райкомий, партийни а профсоюзни а организацей, советски юртбоахамеи органий, боахамий кулгалхой декхар. Юртарча хIара къахьегамхочоа йовзаши дагалатташи хилийта еза укх тайпара лозунг:

— Чуэцаргба вай пятилетка кхоалагIча шерара хьувкъам лоацъача ханеи ца бойташи!

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГА ХIАРА ДЕННА!

ГI. Ахриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» завода дукххача болхлошта йовзаши цар чIоагIа лоархIаши я слесарь-сборщик, коммунистически къахьегама ударник Льянова Къазилбика Софья. Хьинаре къахьегаш башха-дика толамаш дахарах соахка цунна елар «Социалистически яхье котъяьннар» яха сийлен Знак. Иштта цунна еннай «Къахьегама ветеран» яха медаль а. Ше кийчъю продукци дикеи тIехдикеи мара хилийтац Софьяс. Цудухьа цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийт цуи продукци.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) сборочни цеха начальника заместитель Р. Чаниева чIоагIа раьза я слесара-сборщика С. Льяновас кийчъеча продукцена.

И. ПЛИЕВА сурт.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Нохч-ГIалгIай АССР «Трансагентствос» вай республике бахача наха 27 тайпа тайп-тайпара гIулакх ду. Царех керттера дараш бахача наха мебель, кхатилла хIама, газови балонаш, гIишлон материалаш дIа-юха кхахьар да.

Ма-дарра аьлча, наха гIулакх дар лакхдаларга хьежжа транспортно - экспедиционни предприятей балха методаш а эргаяьнна тоаяла еза. Бахача наха гIулакх дара прогрессивнегIа йолча методех цаI я образецегIа товараш дохкари эцархоша дакъа ца лоацаш уж цар цIагIа чудахьари.

Тика чу гIолла доацаш мебельни предприятешкара йоагIашехьа а образецегIа нийна мебель бахача наьха цIагIа чуяхьаро автотранспорта овсарле лакх а ергья, кIезигдергда хIамаш тIайоттарен Iояхарен балхаш, хIаьта мебель тIайотташи Iойоахаши хулаш дола сакхаташи, цун ремонт еш дIадодари кIезигдергда, мебель цIахьош транспортага дIадодар кIезигдергда. Иштта кхы дукха а пайдане хIамаш лургда из гIулакх чакхдаккхаро. Цу методагIа бахача нахага эца йиш хургья холодильникаш, хIамаш ютта машинаш, иштта кхыдола товараш.

Цхьабакъда вай республике хIанз а балха юкъейоалаяьяц из метод.

Бахача наха транспортно-экспедиционни гIулакх деча керттера декхар да приемни пункташ заказчикашта гаргаозар, центральни усадьбашкеи къаьст-къаьстача колхозашкеи заказаш хьаийделга вIаштIехьдаккхар. Цу тайпара балхаш къаьстта дика дIадоладаьд Сунженски, Наурски, Урус-Мартановски районашка. «Трансагентствас» 50 совгIа договор даьд вай республика колхозашцеи совхозашцеи.

1977 шерен укх шера 5 беттан НГIАССР «Трансагентствас» наха 27,7 эзар сома маьха транспортни бытовойи гIулакхаш даьд. Наха гIулакх даро дIадех цу гIулакхий ассортимент ма-могга шеръяр, юрташка цу гIулакха хиланза яргъяц къаьстта, телефони бувзам а болаш йола помещенеш, бакъда хIанз а из вай республике Назранеи МагIалбикеи мара долаш дац.

ДIадахача шерен укх шера пхе беттан юрта бахача наьха заказегIа 122,8 эзар гIулакх даьд 94,4 эзар сома маьха. Царех дукхагIа дола дакъа бахача наха газови балонаш дIаккхаьрах хьахулача доходо дIалоац.

ХIанз а дIадаьнна даланза да бахача наха гIулакх дара приемни пункташкеи «Трансагентстваген» гIолла доацаш транспорт дIаухийтилга а. Заказ-квитанци доацаш мовхьаш дIа-юха кхахьа бокъо яц транспортана. Цу гIулакха оаха гIо дех НГIАССР чурча гIулакхий министерствагара.

Белгалдаккха доагIа, тха предприяте укх шера 5 бетта дика болх баьб, дерригача финансови хьокхамех лоархIаяьй. Бакъда де дезараш кхы а дукха да, царех тхоай каяргхиларах тхо дог тайша да.

М. ТАТРИЕВ,
Нохч-ГIалгIай транспортно - экспедиционни гIулакх деча предприяте начальника заместитель.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМАШ

Вай мехка дукхагIа мехкдаьттеи гази яккха езарах лаьца Л. И. Брежнева СибарегIени Гаьнарча Малхбоалени районашка волаш яь указанеш ларде а лувцаш къахьегаш я «Старогрознефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене Ф. И. Щербакова кулгалду лаьттан кIаларча тIоанашта низ тIалоаттабара цеха коллектив.

Цу хьакъехьа цар карара шу доладелчахьа дикка лакхдаьд балха агенташта инжекционни скважинашка гIолла хица, феца бокххача кизаьца закачка елга. Скважинашка балха агенташ дикагIа Iочуэцийтара геолого-технически мероприятеш чакхйоах укхаза. Царех да буруъ тохача моттига гонахьарча доазонна кислотни обработка яр. Из бахьан долаш духхьал Брагунски майдан тIа хIара ден-бус скважинашка хий чухецар 19 эзар кубически метрга дIаккхоач. Цо торо хилийтай лаьттаи ченашкара совцагIа 746 эзар тонн мехкдаьтта даккха. Укх шера хьалхарча ах шера планахи тIаийцача социалистически декхарехи даккха лаьрхIа хиннар миссел да из.

Ер бутт чакхбалале лаьттан кIаларча тIовнашта низ тIалоаттабара чотагIа 60 эзар тонн совгIа мехкдаьтта доаккхаргда. Шоай балха тIа дика хьокхамаш доахаш къахьегаш ба машинисташ А. Понамарева, А. Ширина, Р. Анашкина; слесараш Василий Шарко, Юрий Епифанов, газоэлектросварщик Федор Дериглазов, иштта кхы дукха бараш а.

А. ТИЩЕНКО.

ШУРА ТIАКХЕТАШ ЙОАГIА

Сунженски района колхозашта юкъе дукххача хана критикана кIаллатташ хиннай Кирова цIерагIча колхоза хьайбаш леладерий коллектив. Цу гIулакхага хьежача къаьстта я гIадвугаш да боахаме шура йоаккхилгеи паччахьалкхенга йохкилгеи лакхлуш латтар.

Май бутт чакхбоалача хана (30-ча дийнахьа) районии статистически управлене хиннача даннеех хIара дийнахьа цу колхозо паччахьалкхенна дIалу шура юкъера лаьрхIача 4,2 тонн хиннача (планагIа 4,5 тонн йоагIа), кIира доалаш. 6-ча июне 4,6 тоннага кхаьчар из цифра. ХIаьта цIаькха кIира даьлча — 4,7 тоннага кхаьчар. ХIанз боахама хьайбаш леладераша хIара дийнахьа 4,7—4,8 тонн шура йохк паччахьалкхенга дийнахьа. Товарность укх бетта 80 процентага кхоачаш я массаза.

— Бахьанаш гаьнара леха дезац, — йоах цхьоалагIча ферма заведующе С. Хатагова, — уж доахаи дикагIа кхаба доладарцеи царна ду Iунал дикагIа дарцеи дувзаденна да. — Колхозага кхоачам хиллал дац шура йоаккхилга лакхдеш дола доакъар, къаьстта а — концентраташ. Из даларе кхы а лакхагIа хургдар хьокхамаш. ХIаьта а хьайбаш леладераша ма-хулла дикагIа пайда эц йолча торонех. Къаьстта теркаллу деттача довхана барда лоаттабелга.

Колхоза доаркашта юкъе кIезига бац хьинаре къахьегаш, шоай балха планаш тIехкхоачъеш бола нах. Масала, дIабаьннача пхе бетта шийгарча доахангара 237 центнер шура яьккхай Галаева Тоте, планагIа 178 центнер йоагIача; Полушкина Лидияс — 275 центнер яьккхай. Цу шиннe иштта хьалхара моттигаш яьхай цхьоалагIча квартала итогех а.

Колхозе эггара хьалха латт опыт йола доярка Рыбалко Мария. Цо ший доахана группагара 284 центнер шура яьккхай пхе бетта. Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш леладерий кхайкарал хьаллаьцача Кирова цIерагIча колхоза доаркашта хIара Iаттагара йоаккха шура 3 эзар килограммага кхоачае лаьрхIад пятилетка кхоалагIча шера.

Д. ХАКИМОВ.

ТХЬАМКА ДIАДОГIАШ БА

Шалински района «Искра» совхоза тхьамка леладераша хIара гектара тIара 17 центнер тхьамка чуийцар дIадахача шера планагIа 13 центнер йоагIача.

Из культура кхееш къаьстта ши бригада я хIаранеца шишша звено а йолаш. Къаьстта сихбеннаб болх укх бIаьстн Ахаиел совгIа долча лаьтта тхьамка дIадийна баьнна уж. Овсаре къахьег укхаза кхаш леладераша Закриева Аманата, Цакиева Азас, Цагораев ХIаида. Ден нормаш 120—130 процент кхоачашъю царех хIаране. Дисар гаргарча деношка дIадийна баргба тхьамка леладераш. Из 40 гектар мара дац.

— Социалистически декхараща оаха лаьрхIад хIара гектара тIара 15 центнер хьувкъам баккхеи паччахьалкхенга 840 центнер тхьамка дохкеи,— йоах совхоза керттерча агронома Абдулкадыров Закречо.

М. ЭПЕНДИЕВ.

МОСКВЕ КХАЧАР

Советски правительства вехарца официальни визитагIа 21 июне Москве кхаьчав Турецки Республика Премьер-Министр Бюлент Эджевит.

Турецки Республика а Советски Союза а паччахьалкхен байракхашца хозъяь йолча аэродроме Премьер-Министра накъабаьхкабар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, РСФСР Министрий Совета Председатель М. С. Соломенцев, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ТУРЕЦКИ ПЕРЕГОВОРАШ

21 июне Кремле дIайолаелар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко, Турецки Республика Премьер-Министра Б. Эджевита, Турце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Г. Окчунона юкъера переговораш.

Корта болаш, дикача лоалахой уйла йолаш переговораш еча хана советско-турецки юкъмоттига гIулакхех хеташ дар хоадам болаш дийцар. Белгалдаьккхар укх тIехьарча шерашка оагIонаша цхьана низаш тIадахийтарах Советски Союзаи Турценеи юкъера юкъмоттигаш вIаши бола тешам чIоагIбалара, царна юкъера тайп-тайпара бувзамаши вIаши цхьана гIулакхаш леладари чIоагIдара оагIорахьа леррагIа дIадодаш хилар. Из белггала гойтар экономически, торгови, культурни, Iилман хьакъехьара бувзамаш шердаларо, шинна а мехка кулгалхоша вIаши визиташ яро.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех шоашта хетар дувцаш керттера уйла тIаяхийтар вай заман маьхеча гIулакхашта—дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара процессо толам баккхара, сихдаь герзаш арахецар соцадара а герзаш юкъера дIадахара а. Дунен халкъашта юкъера хьал тоадара укх тIехьарча шерашка дикача оагIорахьа хинна хувцамаш белгал а даь, оагIонаша дIахайтар массане юкъара машар а кхерамзле а чIоагIъяра, шоай лоIамагIа а долаш дегIаахара йола халкъий бокъонаш кхоачашъяра духьа политически цхьана гIулакхаш леладе чIоагIа уйла йолаш шоаш йолга.

Переговораш дIахо хьоргья.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ТУРЕЦКИ ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЬННАЙ

22 июне Кремле чакхъяьлар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкона, Турецки Республика Премьер-Министра Б. Эджевита, Турце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Г. Окчунона юкъе хинна переговораш.

Переговораш йолча хана дIахо дийцар советско-турецки отношенеех, хIаьта иштта шинна а оагIонна хьаштдолча дунен халкъашта юкъерча проблемаех шоашта хетар.

ОагIоша белгалдир политически, экономически, торгови, культурни, кхыча доакъошка шинна а оагIонна вIаши пайдане а долаш цхьана гIулакхаш леладелга дIахо дегIадоаладара а кIоаргдара а лостамаш. Цар къоабалдир СССР-и Турецки Республиканеи юкъера дикача лоалахойи доттагIлени гIулакхаш вIаши цхьана леладарах йолча принципех дола политически документ. Из доагIаш да шинна мехка хьашташца, дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбараи машар чIоагIбарая юкъехьош дола дакъа а да.

Политически документа кепа тохаргья.

Переговораш чакхъяьлар корта болча хьалеӈ дувцар вIаши кхетадеши.

(ТАСС).

КЪАХЬЕГАМХОША БЕЗАМЕ ТIАЙЙЦАР

БЕЛГРАД, 22 июнь. (Спец. корр. ТАСС). Тахан СКЮ XI съезде яха КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Ф. Д. Кулаков керте латта КПСС делегаца югославски столицана йистте уллача «Белград» яхача агропромышленни комбинате хилар.

Цу йоккхача юртбоахама предприяте къахьегамхоша чIоагIа безаме тIайийцар советски коммунисташа бахкийтараш. Советски хьаьший хилар фермашка, шура чакхйоахача центре, уж хьежар кхашка, цар къамаьлаш дир болхлошцеи специалисташцеи.

КПСС делегацена керте латтача Ф. Д. Кулакова комбината болхлошца боахам дегIабоалабеча толамаш дахар довш къамаьл дир, белгалдаьккхар Советски Союзеи Югославеи юртбоахама предприятеша опыт дIа-юха эцилга лоархIамеи перспективнии хIама хилар.

Д. ДЫМОВ.
И. МАСЛЕННИКОВ.

ДОТТАГIЛЕН МИТИНГЕ

БЕЛГРАД, 21 июнь. (Спец. корр. ТАСС). Югославе коммунистий Союза XI съезда балхаца дакъа лоацаш йола КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь Ф. Д. Кулаков керте вола КПСС делегаци тахан югославски столицана гаьна йоацаш уллача Смедерева яхача городе хилар. Из хьежар Советски Союзо технически новкъостал а деш шеръеши реконструкци еши йолча металлургически комбинатага. къамаьлаш дир болхлошцеи инженерашцеи.

Комбинате хилар дукха нах гулбенна югославско-советски доттагIлен митинг. КПСС делегацега дег тIара моаршал хаьттар парткома секретара Ж. Дачича.

Митинге къамаьл дир безаме тIайийцача КПСС делегацена керте латтача Ф. Д. Кулакова. Новкъоста Ф. Д. Кулакова даьча къамаьлага чIоагIа теркам тIабахийта ла а дийгIар, дукххаза дIаьхдаь тIоараш а тохаш из юкъагIа а даьхар.

Советско-югославски доттагIали барт-цхьоагIон чIоагIа хилар белгал а доаккхаш Ф. Д. Кулакова комбината коллективана дIаделар КПСС делегацегара доккха совгIат — Коммунистически партии Советски паччахьалкхен вIашагIъеллача, дунен пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленина портрет.

Цу дийнахьа КПСС делегаци вIашагIкхийтар Смедерево община партийни комитета членашца. Из хилар «Годомин» яхача агропромышленни комбинате.

КПСС делегаци накъайоахаш бар Сербе коммунистий Союза ЦК Президиума секретарь Ш. Галович, СКЮ ЦК Президиума член, СССР-ера СФРЮ посол И. Смоле, кхыбола официальни нах.

Т. Ш. АЛИЕВАНА РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТКА ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски театральни искусства даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларах РСФСР заслуженни артистка яха сийлен цIи лойла Алиева Тамара Шугаиповнана — Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай драматически театра артисткана.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Х. НЕШКОВ.

Москва,
1978 шу, 22 июнь.

ЛАЬТТАН ЙIОВХАЛ — ХАЛКЪА БОАХАМА

Иттлагlча пятилетка мулаш

...Цхьа эзари пхи бIаьи шу хьалха Кура яхача хин берда йисте чарахьал деш хиннав гуржий паччахьа. Цо топ тоха акха котам гаьна доацача IодоагIача хи чу Iоежай. Дукха ха яланехьа хи чура хьалъяьккхача из бокъонца кхийкхаь яьнна хиннай. Легендас яхачох, из бIайха хьаст духбувлача город йилла аьннад паччахьа, хIанз из Тбилиси яхаш я, из да йIайха яхилга.

Шоай къаьнарча города хьамара кад айбеча хана тбилисцаша каст-каста ювцаш йола из легенда хIавзарчуица а хургдолчуица а юкъарчал доацаш бувзам болаш я. ГуржегIеи столице дукххача хана денз дарбаш деча пайда эц геотермальни хих, хIаьта укх тIеххьарча шерашка лаьттан кIалхарча хица Iай дIоахду цах чубаха цIенош. Георазведкай спутникашеи синача даннеша торо хилийтай миллион саг вахача города геотермальни хица йизза теплофикаци яра комплексни программа кийчъяйта.

70-гIа шераш долалуча хана оттадаьча мехка геотермальни картага диллача, дийнахьи буса 20 миллион кубометрал дукхагIа термальни хий даккха йиш йолаш я СССР-е. Эггара йоккхагIа йолча лаьттан кIалхарча бассейнех электрически энерги йоаккхача пайда эцаргба. Цу даькъе йоккха перспектива йолаш я Камчатка яха ахгIайре. Чай деш хига кIежъяккхийта езац укхаза, яхаш бегаш бу цига бахача наха. МоллагIча хьаста чура хий хьа а айна буц чутесача кийчча чай да. Цига, Паужетки яхача хина йисте, 1967 шера хьалийр пхи мегаватт низ бола эггара хьалхара советски геотермальни электростанци. Цул тIехьагIа цу районе кIезигагIа кхахьа бийзар кIора, мазут, хьу йоага ца еш йитар. Цу электростанце низ 25 мегаваттага дIакховчабе лерхI. 60-гIа шераш чакхдоалаш Камчатке дунен тIа эггара хьалха электрически сердал елар Фреонови яхача геотермальни электростанце. Цига духхьашха хьайир лаьттан йIовхало йIоахъю парникаш. Iай ялх гектар йолча теплицаша Петропавловск-Камчатске бахача наха лу эзар тонн совгIа тайп-тайпара баьцадаараш. ТIайоагIача хана парникаш 15 гектарага кхаччалца шеръергья, цар шера лургда 3,5—4 эзар тонн баьцадаараш.

ИттлагIча пятилетке декхар оттадаьд СибарегIеи лаьттан кIалхарча йIовхалах пайда эца, аьнна. Цигара термальни хиш электростанцеш хьалъяллала дIайха дац, бакъда царех пайда эца йиш я цIенош дIоахдечеи парникашкеи, хьалхарча даькъе Байкало-Амурски машинаькъа йисте укхача городашка а посёлкашка а эцаш.

IаIмахошта хетачох йоккха гIехье йолаш да термальни чкъаьрий леладелга. СибарегIеи хьалашка, масала, карп яхача чкъаьро ахканарча кхаь бетта мара дегI даккхац. ХIанз Тюменерча тикашка дохкаш да геотермальни хи чу кхедаь дийна карпаш.

Геотермика совленаш геттара йоккхий хилар теркалдича—из маьха даргIа я, цо гонахье бIехъяц — теша мегаргва цох вай мехка пайда эцилга сихха дегIадоагIаргхиларах. Укх пятилетке 100 совгIа жерда геотермальни скважина яккха лаьрхIад.

СЕРГЕЙ БУРАНОВ,
АПН корреспондент.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЭРГАЙОАККХАШ ТОАЕ СОБРАНЕШ ЯРА ПРАКТИКА

Советски общество дегIаахара динамизмо, коммунизм хьалъяра масштабаш йоккхагIа хиларо дIадех боахам лелабара, наха кхетам балара гIулакхашта лоаттаду партийни кулгал кердача боарам тIа доаккхаш тоаделга. Из декхар толаме кхоачашделга эггара хьалха тийша да юххьанцарча партийни организацей денала хи хьинарахи. ХIаьта из кьаьгга гуш хул цар чакхйоахача коммунистий собранешка.

Партийни собранеш КПСС членашта политически кхетам балара боккха лоархIам бола гIулакх да. Партийни кулгалдара коллективноста еррига керттера принципаш, парте еррига звеньяш отчет луши хоржаши хилар, коллегиальности дисциплинеи, тIайеча решенешта хадданза тIахьожам лоаттабелгеи цу хьакъехьа коммунисташка хоамаш делгеи, критикеи самокритикеи дегIайоалаелга хоадамболаш гуш хул лерттIа кийчъяь еча собране.

Вай парте терко еш хьаеннай партийни собранеш яра практика эргайоаккхаш тоаяра. Цу хьакъехьа тахан а тIехьа ший лоархIам бовнза ба Ярославски городской партийни организаце хьакъехьа КПСС ЦК баь соцам.

Цхьаккха а партийни организаци толаме болх бе йиш йолаш яц, нагахьа санна цун коммунисташа хан-ханнахьа вIашагI а кхеташ шоай боахамеи политически вахара сагота гIа дола декхараш дувцаш а цу даькъе де дезараш белгалдаьха тIагIертта чакхдоахаш а ца хуле.

КПСС Устава тIа хьалда белгалдаьккхад юххьанцара партийни организацеш бетта цкъа партийни собранеш е декхарийла я, аьнна. Партийни собранеш хан-ханнахьа еш хилар парторганизаци денал долаш хилара хьалхара белгало я. ХIаьта уж ший ханнахьа еш ца хилар парте чура демократи телхаяр санна лархIа доагIа.

Тха балха практике шерагара шерага кIезигагIа хул партийни собранеш чакхъяхара КПСС Уставо дIадехараш кхоачашдеш йоаца парторганизацеш. Из да парте городской комитето цу гIулакха лоаттабу тIахьожам укх тIехьарча хана чIоагIбарах хьахиннар. Иштта, КПСС Заводской, Октябрьски райкомашкарча инструкторий кабинеташка хьалъэкха укх тIахьожам лоаттабара экранаш. Цар хьагойт партийни собранеш кийчъяреи чакхъяхареи керттера белгалонаш (чакхьяьха ханаш, дийца дешаш, тIахьина коммунисташ дукха е кIезига хилар, къамаьлаш даьрни дукхал).

Чакхдаьннача шин шера ерригача юххьанцарча, цехови парторганизацешеи партгруппашеи собранеш мишта чакхйоах хар духьа городерча КПСС райкомашкара хоамаш хьанйделга вIаштIехьдаьккхад КПСС горкомо. Из даро цу гIулакхацара парторганизацей бекктокхам айбаьб, партийни собранеш яра практика тоаяьй, КПСС членийи кандидатийи денали хьинари лакхдаьд.

Парте городской комитето укх шера март бетта партийни комитеташка собранеш мишта чакхйоах тахка а техка «Ярославски городской партийни организацех болча КПСС ЦК соцамга хьежжа партийни собранеш яра практиках» яха дош дувцаш семинар чакхъяьккхар парторганизацей секретарашца. Из тохкам беш хьагучадаьннарех дийцар цар на КПСС горкома организационно - партийни балха кабинета заведующе Н. А. Шепелева. Цо белгалдаьккхар, партийни организацеша юкъара собранеш КПСС Уставо белгалъяьча хана чакхйоахаш хилар, цига дувца увттадераш коллективай вахарца дувзадена эггара лоархIамегIа дола дешаш хилар. Хан-ханнахьеи беррига хIана бац аьнна коммунисташ тIаболаши чакхъювл партийни собранеш Грозненски бурувтохара балхий управлене (партгкома секретарь нов. Любин). Грозненски аьшкабетонни конструкцеш еча завода (секретарь нов. Коржуков), Октябрьски бурув тохара балхий управлене (секретарь нов. Любимцев). СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода (секретарь нов. Савка) партийни организацешка.

Цуьна цхьана коммунистий юкъара собранеш чакхйоахилга хIара бетта Iалашдеш йоаца, коммунисташта кхетам балара цу гIулакха бе боагIа лоархIам беш йоаца партийни организацеш городе хIанз а йолаш хиларах а дийцар цига. Иштта, 300 совгIа коммунисташ чубоагIача «Старогрознефть» НГДУ (секретарь нов. Павленков), производственно-товарни контора (секретарь нов. Максимов), «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода (секретарь нов. Козлов) партийни комитеташа кхаь бетта цкъа мара чакхъяхац коммунистий юкъара собранеш, КПСС Уставо дIадехачох шин бетта цкъа е йоагIача. ХIаьта локомотивни депо, «Октябрьнефть» НГДУ, Грозненски авиаотряда парторганизацешка еш йола цхьайола партийни собранеш коммунисташ кIезига тIаболаш чакхъювл.

КПСС XXV съездо дIадийхад къахьегамхошта кхетам балар гIулакх комплексни хьисапе леладе дезаш хилар. ТIаккха цу даькъе фу дувца йиш йолаш я «Оргтехника» производственни объединене, «Октябрьнефть» НГДУ, Старопромысловски Октябрьски УБР-ий, СевкавНИПИнефть института, В. И. Ленина, А. Шерипова цIерагIарча мехкдаьтта чакхдоахача заводий, Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене УМС парторганизацеш, нагахьа санна шин шера идеологически дешаш цар цкъаь цкъа дийца ца хилча.

Дуккхача партийни организацешка чIоагIденна дIаэттад доклад а собране тIаэца кийчбеча соцама проект а парторганизаце секретара ше уттаелга, кхыметтел кулгалхой а керттера специалисташ а цу гIулакха наггахьа мара юкъе ца оалга. Иштта, Грозный станце яьча кхойтта собране цхьайттазза парторганизаце секретара Х. Д. Бетишевеи шозза станце начальника Н. М. Марахтановеи йир докладаш.

Цхьацанахьа нийслуш да хIана а собранешка дукхагIйолча хана къамаьлаш дераш цаIаш болаши цига дакъа лоацараш хайра дукха боацаши. Цу тайпара ледарлонаш гучанийннай Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе, ТЭЦ-2 парторганизацешка. Иштта, цу заводе 1976 шера хиннача хIара собране къамаьлаш даь коммунисташ юкъера лаьрхIача ялх хиннавале, 1977 шера кхоъ мара хиланзар.

ХIаьта нийса лархIа йиш яц собранеш кийчъеча а уж чакхйоахача а хана цхьаккха дакъа ца лоацаш бола дукха коммунисташ болашше а алхха шин шера Грозный станцерча КПСС членаша нн. Павлюченкосеи Умаровеи ворхIазза къамаьл даь хилар.

Цхьайолча партийни организацей секретараш шоай коллектива вахарца дувзадена лоархIаме дош белгал а даьккха из собране дувца оттадеш оамал иолаш бац. КПСС райкомаша шоашта из гIулакх хьалхадаккхалца багIаш хул уж. Цу тайпара мелал гонташ я шоашкара В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода, ГрозНИИ, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода партийни комитеташ.

Цу дерригe хьагойт партийни собранеш яра практика дукккханахьа цхьадолча даькъе тоаяь яле а из гIулакх вIаштIехьдоаккхача цхьанолча партийни организацеша ледарлонаш гучаювлийтилга а. Из иштта хул парте райкомий организационни отделаша партийни комитеташкара доагIар диззаа хьа ца дехаш хилча, партийни собранеш кийчяреи чакхъяхареи балха практикана хан-ханнахьа анализ еш ца хилча.

Бакъахьа хургда партийни собранеш мишта чакхйоах хара массанахьа тIахьожама экранаш хулга Iалашдича.

Партийни собранеш коммунисташа кхетам балара лоархIаме гIулакх хилар ларде а дувцаш, парте райкомаш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я уж кийчъяра, чакхъяхара практика даим эргайоахаш тоае, цига дувцаш дола хIара дош КПСС XXV съезда решенеш, иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера планаши социалистически декхараши кхоачашдара хIара коммуниста, тIаккха царга гIолла берригача къахьегамхой хьинари низи айбе.

Ю. СКЛОКИН,
КПСС Грозненски горкома отдела заведующи.

Соахка гурахьа 1080 гектара тIа кIан 490 гектара тIа мукхи дIабийра Сунженски района «Победа» колхоза Теслевич Василий Федоровича кулгалдеча бригаде. Царна Iунал деш даь балхаш агротехнически толашагIа йолча ханеи дикеи чакхдахар бахьан долаш боарамагIа листеи ка биза болаши дегIаенай уж культураш.

Укх шера хIара гектара тIара 30 центнер ка бола ялат чуда социалистически декхар тIайийнад цу бригада кхаш леладераша. Цхьабакъда Теслевичеи агронома Зайцев Геннадий Михайловичеи шеко яц хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 40 центнер ярахиларах.

СУРТА ТIА: Сунженски района «Победа» колхоза (аьрдехьара аьттехьа) агроном Зайцев Геннадий Михайловичи шоллагIча бригада бригадир Теслевич Василий Федоровичи кIа мел дика хьувкъаш латт хьожаш ба.

С. ХАКИЕВА сурт.

КАДРАШ: БАЛХА ТIА ЛЕНИНСКИ СТИЛЬ ДIАЧОАГIЪЕ

КОМСОМОЛА НИЗ ПАРТИЙНИ КУЛГАЛДАРЦА БА

Кадраш кийчъяра, уж идейно дегIаахара, нийса хьахаржара, балхаш тIа дIанийсъяра дешаш массаза а хиннад комсомольски организацей теркама юкъмоттиге, цар гIулакхий лоархIамегIарча оагIоех цаI.

КПСС XXV съездо, ВЛКСМ XVIII съездо дIадийхараш кхоачаш а деш, Нохч - ГIалгIайчен комсомольски организацеша белгалара болх бу комсомольски кадраши активи хьахаржара, балхаш тIа дIанийсъяра, хьалкхеяра гIулакх дIахо эргадаьккха тоадара.

Комсомольски болхлой состав тоаяра хоадамболлаш йола фактор я комсомола деча партийни кулгала лоархIамегIарчеи пайданагIчеи формех цаI хиларах тарра республика комсомолера партийни ядро йоккхагIеи чIоагIагIеи хилийтара партийни организацеша хадданза еш йола йоакхо. Кагирхой вожакаш а лаьрхIа тIайийца, республика комсомольски актива тIум я комсомоле болх беш бола къона коммунисташ. Хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаберзабаь, лаьрхIа уйла а еш бу из болх Ачхой - Мартановски, Грозненски, Надтеречни, Шалински районий, Малгобекски Грозненски городской комсомольски организацешка.

Комсомольски организацешта кулгалде къона коммунисташ дикка дукхагIа бахкарах тоъал чIоагIъяьй уж идейно а организационно а, лакхагIча боарам тIа доахаш айдаьд кагирхошта коммунистически кхетам балара тIадерзадаь цар дерригa гIулакхаш.

Лакхе дийцар, бокъонца бакъ а деш, къаьгга хьахьокх къона коммунист Савин Владимир керте латтача бурув тохара балхий Старогрозненски управлене комсомольски организаце. Управлене пхиъ цеховой комсомольски организацеа керте латтараш а иштта коммунисташ ба. Къахьегаме дика толамаш доах управлене коллективо. Пятилетка шин шера план ханал хьалха кхоачашъяьй, хIаьта № 712 йолча буровоя комсомольско - кагирхой коллективо шоллагIча шера план 16 сентябре кхоачашйир. ЧIоагIгIа хьинар айденна болх бу управлене коллективо пятилетка кхоалагIча шера а. «Ленински комсомола 60 шу дузаш — пятилетка кхаь шера план» яхаш девиз а йолаш эггара хьалха социалистически яхь йолаяьр № 714 йолча буровоя комсомольско - кагирхой коллектив яр.

Дикача дешаица дуккха ювца йиш йолаш я Анисимова цIерагIча ГНПЗ (комсомольски организаце секретарь Юрепина Любовь), «Красный молот» завода (комсомольски организаце секретарь Егоров Анатолий), дуккха кхыйола комсомольски организацеш.

Укх тIеххьарча хана комсомольски вожакий общеобразовательни боарам лакхбеннаб. Юххьанцарча комсомольски организацей хIара шоллагIа вола секретарь, комсомола горкомий, райкомий беррига секретараш лакхера а йистеяланза лакхера а образовани йолаш ба. Царех дуккха бараш халкъа боахама специалисташ ба. Секторий 18 заведующех 17—къона кхалнах ба.

Комсомола обкомо, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча комсомольски организацеша къаьстта уйла тIайохийт къоначча кхалнахах бола активисташ кулгалдеча комсомольски балхаш тIа хьежабара. 48,6 процент кхалнах юххьанцарча комсомольски организацешта керте латт, Советски Урус-Мартановски районни комсомольски организацей хьалхара секретараш ба. Школашка комсомольски организацей дукхагIа бола секретараш, горкомийи райкомийи учетеи финансийи секторий 18- заведующех 17 — къона кхалнах ба.

ХIанз комсомольски организацешта керте латтарех дукхагIа бараш дийша, шоай гIулакх довзаши дуккхадезаши, комсомольски балха дика опыт йолаш бола нах ба. КхоалагIа дакъа юххьанцарча комсомольски организацей секретараш, комсомола горкомий, райкомий ахаш секретараш шин шерал совгIа балха стаж йолаш ба. Царех дуккха бараштa дика бовз комсомола лохерча ерригача звеньяй болх.

Укх тIеххьарча хана республика комсомольски кадраци активи шоай балхаш тIа дикка дIачIоагIъеннай, хIаьта цу цхьан ханна, керда низаш тIа а увзаш, пайданегIа хургйолча тайпара кердайоах цар состав.

Балхаш тIара хувцабенна дукхагIа бола комсомольски болхлой партийни, боахама, профсоюзни балхаш тIа хьежабу.

Комсомольски кадраштеи активаи кхетам балара резерваця беча балха къаьстта лоархIам я беш, ВЛКСМ обкомо, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча комсомольски организацеша балхаца тарбеш лу царна хьехам, тайп - тайпарча формаех пайда а эцаш.

ХIанз ВЛКСМ комитеташка вIашагIъеллача комсомольски актива 29 школе шоай идейно-политически боарам лакхбу юххьанцарчеи цеховойи комсомольски организацей 4 эзар совгIа секретаро, 1040 групкомсорго, 4086 ВЛКСМ комитетий члено, 8060 комсомольски бюро члено, 2167 «комсомольски прожектора» члено. Комсомольски кадрайи активаи дешар ВЛКСМ ЦК-ас чIоагIъьча «Комсомольски актива школа» бIарчача цхьан планагIа лел. ВЛКСМ обкоме комсомольски актива школа вIашагIъеллай, хIаьта цуи гIулакхаш вIаштIехьдоахаш я комсомола обкома хьалхара секретарь керте латта Совет. Комсомольски организацей отделе вIашагIъеллай кадраш кийчъюи цар говзал лакхъюи сектор. Дуккха комсомольски болхлойи активисташи деша багIа партийно - боахама актива школашка марксизма-ленинизма университеташка, партийни экономически дешара семинарашкеи школашкеи, комсомольски политически дешара системе. Комсомольски актива школашка общественни хьисапе занятеш е хьежабу партийни, советски, комсомольски болхлой, вузий, школай преподавателаш, хьинарегIа бола комсомольски активисташ.

Комсомола комитеташа хадданза йоакхо еш хилар бахьан долаш даим тоалуш я комсомольски актива школай преподавателий состав — 476 преподавателах 142 коммунист, КПСС членалла 14 кандидат ва, 288 преподавателa лакхерeи йистеяланза лакхереи образовани я.

Комсомольски кадрашцеи активацеи беш бола болх дIахо эргабоахаш тоабеш ба. Республика комсомола комитеташа комсомольски организацешта кулгалде боагIараш идейно чIоагIбенна, кагирхой барт тоабе ховш. Нохч - ГIалгIайчен беррига комсомольцаш, кагий нахи мехкарийи КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра оарцагIбаха кхетам болаш хургбола нах хулийтилга вIаштIехьдоах.

Р. ЮСУПОВ,
ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома комсомольски организацей отдела заведующи.

Нохч-ГIалгIай АССР Конституце маIан доашхаш

ЛОАРХIАМЕ ИСТОРИЧЕСКИ МУЛ

Чакхдаьннад советски наха керда СССР Конституци тIаэцарца белгалдаьккха, вай социалистически Дай-мехка 60-гIа шу. Цул тIехьагIа дийна а дийца тIанйяр союзнии автономнии республикай Конституцеш.

Вай общества меттел, дерригача дунен истори дегIаахара а лоархIаме мул болча, цу исторически документаша итогаш яьй Советски социалистически паччахьалкхе 60 шера дегIаахара—дегIаена социалистически общество хьаяреи дунен тIа эггара хьалхара дерригача халкъа паччахьалкхе хьахиларeи.

Доккхал де хIамаш долаш я Нохч-ГIалгIайче. Алхха 60 шера, бокъонца лаьрхIача цхьан ноахала хана, Ленина парте кулгалца, эрсий а кхыча а вежарий халкъий гIоцеи цар хьаллоацаши, патриархально-родовой стройгара социалистически общества лакхленашка кхоачаш Iалаьмате боккха никъ баьб нохчийи гIалгIайи халкъаша. Тахан вай республика доалахьа да низ бола хIама хьакхолла инзаш. ЧIоагIгIа дегIаенай мехкдаьтта доаккхеи мехкдаьтта чакхдоаккхеи промышленность, машинашъяр, приборашъяр, химически, ейга, кхачан промышленность санна дола халкъа боахама доакъош. Республике ба лакха механизаци яь юрта боахам.

Нохчийн гIалгIайн тахан—беррига нах дешар ховш дола халкъаш. Цу халкъа викал бIарго йиш я Iилман производстваи моллагIча даькъе. Советски Iаьдал латтача шерашка цIаккха цадаьккача тайпара дегIадаьккхад къаман литературеи искусствои. Из дерригa СССР социальни опыта дерригдунен исторически лоархIам хилара, Сийлахь-бокххача Октябра идеяш даим яхаргхилара дола тешал да.

Нохч ГIалгIай АССР Конституци Iалаьмате боккха Iилмани политически лоархIам болаш документ да. Халкъо 60 шера хьийгача къин итогаш а еш, цо концентрировании хьисапе хьахьокх коммунизмага довлар шийгара дIадолалуча дегIаенача социализма общества политически, экономически, социальни лардаш, гражданий бокъонаши декхараши.

Сийлахь - бокххача Октябра сийлен толамех цаI ба, вай общества ше дегIаахарга хьежжа дегIаухаш хьаена, социалистически демократи.

Социалистически демократи йизза дегIаенача, адекватни формага кхачийтара де дезаш дар доагIаш дола экономически социальнии хувцамаш: социалистически доалахьеи тайп-тайпара йола формаш вIаши гаргаозар, городаи юртаи, физическии хьаькъалеи къахьегама юкъера лоархIаме эргалонаш йоахаш - йоахаш дIаяхар, берригача къахьегамхошта болхлой класса идейно - политически позице тIара кхетам балар. Цунах хилар, пролетариата диктатура паччахьалкхенах берригача халкъа паччахьалкхе а хулаш общества политически системе хиннача лоархIамеча хувцамий лард. НГIАССР кердача Конституце хьалхарча статья тIа дIаяздаьд: «Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика социалистически паччахьалкхе я...». «Нохч - ГIалгIай АССР дерригa Iаьдал, — аьннад шоллагIча статья тIа, — халкъа бе доал». ХIанз дерригача халкъа паччахьалкхен хьалашка кхоачашъе торо хиннай демократе еррига принципаш, эггара хьалха, Ленина яьххача тайпара, кхаж тоссача лаьца на Iеш, хIара денна доал деча а берригача бахархошa дакъа лоацилга а долаш. Цунах дувц кердача Конституце 5, 7, 8, 9 статьяш тIа.

Вай обществаи паччахьалкхени истори хада йиш йоацаш дувзаденна да КПСС балхаца. Марксистско - ленински теори творчески юкъе а кхувлаш, парте доал ду советски халкъа хIама хьакхолларa балхашта, Iилмаи ларда тIа белгалйоакх общество дегIаахара перспективаш. ЯлхлагIча статья тIа дIаяздаьд: «ХIанзарча общества кулгалдуи лостам телеи низ, цун политически система, паччахьалкхени общественнии организацей дог да Советски Союза Коммунистически парти. КПСС яхаш я халкъа духьа, цунна гIулакх а ду». Вай общества политически системе иштта, сийлен моттиг лаьцай парте халкъа болча пайдана дерригача адамлен сийрла кхоане бахьан Iалаьмате чIоагIа къахьегарца.

Экономика дIахо дегIайоалаяра боккхача лоархIаме хургба республика экономически система лелара керттера принципаш закона хьисапе белгалъеш бола «Экономически система» оала Конституце шоллагIа корта. Цу керто йизза чулоац вай паччахьалкхен экономически политика. «Социализме общественни производства эггара кертера декхар да, —аьнна да Конституце 15-ча статья тIа, — наха тIа-тIа дукхагIа эшаш хулача материальнии духовнии хIамаща биззагIа кхоачамбар» ...Сево гаранти лу из декхар кхоачашдергхилара? Эггара хьалха производства средстваш общественни доалахье хиларо. 10-ча статья тIа хьакхайкхадаьд: «Нохч-ГIалгIай АССР экономически система лард я паччахьалкхени (дерригача халкъа) колхозно - кооперативни кепара производства средствашта йола социалистически доалахье». Социалистически доалахье дерригача советски халкъа хьакъ да, хIаьта шийна хIама яккхара цхьанне а йиш яц цунах пайда эца. Паччахьалкхено долаш долча законий ларда тIа дерригача средствашца лораду халкъа рузкъа. Цхьабакъда, из духхьал паччахьалкхен гIулакх хинна Iац. Вай вахара кIийленаш лораелга массанега а кхоачаш хIама да. Цудухьа из декхар белгалдаьккхад лаьрхIача статьяца.

Вай республике общественни производства керттера декхар кхоачашделга Iалашлу республика экономика, Конституце 16 статья тIа аьнначa тайпара, РСФСР экономика а, СССР берригача халкъа боахама а царех дIахада йиш йоацаш дола дакъа хиларо. Вай республика экономически декхараш къоастадеча юкъарчал доацаш дакъа лоац ерригача халкъбоахама комплексо, СССР общественни производства ерригача система.

Халкъа а, хIара советски сага а хьал дукдувла хьасти цун кIийлен я вай общество дIахо дегIаахара а тоаенна хозъялара а ларда йола эксплуатацех мукъабола общества пайданера къахьегам. Из ба вай обществе моллагIа саг лархIареи сийдареи бустам. Уж положенеш Конституце тIа дIаязъяь а, закона хьисапе чIоагIъяь а я.

Политически, экономически, социальни, культурни дегIаахара даькъе вай даьха дерригa толамаш, бухсоццача кхьчача, сага хьал тоадара тIадерзадаь дя. ДегIаенача социализма этапе общества шеррача боарамах бокъонаш лу сага.

Лакхе белгалъяьхача социальни кIийленел совгIа, сага луча бокъоний гаранте лоархIаме хьал да хьаваьнна моттиг, социальнии боахамеи положени, расеи къамни, кхал е маIа хилар, образовани, лелабу ды, ваха моттиг, кхыдараш ца лоархIаш — гражданий цхьатарра бокъонаш йолга дIакхайкадар. СССР берригача кхыча гражданашта нийсса бокъонаш я Нохч-ГIалгIай АССР гражданий СССР ерригача территоре тIа. хIаьта иштта Нохч - ГIалгIай АССР территоре тIа СССР берригача гражданий а я. Нохч-ГIалгIай АССР гражданий ярашта нийсса бокъонаш. Конституце биълагIча керта тIа кхайкаяь уж положенеш ленински къамий политика котъялара дола тешал да.

Кердача Конституце лоархIамегIара башхало я дIакхайкаьча бокъоний хIара пункта конституционни гаранти хилар. Хьаэцаргья вай, масала, сага вахаре Iалаьмате лоархIаме йола чуIеча цIеной хьакъехьара бокъо чIоагIъю керда статья. Цу бокъона йола гаранти я къаьстта тIехьарча шерашка даьржа паччахьалкхено наха чубаха цIеноши хьалдар, кооперативни а, хIара саго шийна а цIеноши хьалдеча паччахьалкхено дуго, квартирах боаккха мах геттара лоха хилар.

Шеррача конституционни гарантешца Iалашъяь я кагирхошта чIоагIгIа лоархIаме йола образоване яккхара бокъо. Образоване формаша теркалъю къамий, ханий, дезал болаш е боацаш хилара, производственни, кхыйола башхалонаш. Цунга хьежжа, дийнахьарча формана нийсса дегIаухаш а тоалуш а я сайрени, зоочии дешара формаш. Образовани мах боацаш хиларо, стипенди телaро, дешара отпускаш йолаш а стипенди телaро, дешара заведени йолча моттига дIакхаччалца болча наькъа дола ахча даларо, дуккхача кхыйолча льготаша хьагойт таханарча вай образоване сурт — советски вахара хьисапа лоархIаме белгало.

Къайле йолаш дац, вайцига цхьайолча моттигашка дIаяхача замах юхедисараш гучалелхаш хилар, къаьстта дезалашта юкъерча гIулакхашка. Укхаза нийслу кхалсага маIача сага нийсса бокъонаш йоацаш а. Новкъа дале а, ала дезаш да, тайп-тайпарча патриархальни замах юхедисарех пайда а ийбеш, кхалсаг из раьза йоацача маьре йохийташ хилар. 47-ча статья тIа кхайкадаь да паччахьалкхено дезал лорабелгеи берий йоакхо елгеи тIайийца хилар. Статья тIа цIенхаштта а, къаьгга а оттаяьй саг йоалаяреи — маьре яхареи кIийленаш — маIсаги кхалсаги, шаккхе а раьза хила дезилга а дезалера цар, бокъонаш цхьатарра хила езилга а.

Гражданий бокъоний паргIатонийи гарантеш кхоачашъелга духхьал паччахьалкхенна тIадилла йиш яц. Вайх харанега кхоачаш хIама да из. Конституце тIа белгалдаьхад НГIАССР гражданий дуккха декхараш. Керттердар из советски гражданина сийдола цIи лакха лоаттаяр. СССР, РСФСР, НГIАССР Конституцеша дIадехараш кхоачаш а деш, НГIАССР хIара гражданин декхарийла ва Советски паччахьалкхен низ чIоагIбарац цун сий лакха лоаттадарац, вай сийлахь-бокххача мехкарча дерригача доккхийча а кагийга а къамий йохаргйоаца цхьоагIон барти чIоагIбара оарцагIвала, кхыча мехкашкарча халкъашцара доттагIали вIаши гIулакхаш леладари дегIаахара гIо де. СССР Герзашцарча Низий мугIарашка гIулакх дар НГIАССР гражданий сийлен декхар да.

Партии паччахьалкхен ленински къамий политика принципаш нийса чакхйоахаш хилара дола къаьгга тешал да НГIАССР кердача Конституце нохчийи гIалгIайи паччахьалкхеналах йола положени.

Ший дегIаахара боарамга диллача вай мохк кхаьчаб тIатIа коммунизмага довлара мулага. СССР керда Конституци, союзнии автономнии республикай Конституцеш де лерхIараш кхоачашделга Iалашдара низ бола герз да.

Б. АКИЕВ,
Грозненски мехкдаьтта института философеи Iилмаи коммунизмаи кафедра доцент, философски Iилмай кандидат.

ДЕРРИГА КИЙЧА ДА

Ка болча ялата боккха хьувкъам чубахь хIара шера Гудермесски района «Кошкельдински» совхоза кхаш леладераша. Масала, соахка план 23 йолаш хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 27,5 центнер чуера. Цу гIулакхо йиш хилийтар тIайийца хиннача социалистически декхарагIа дохка дезачул совгIа 503 тонн долаш паччахьалкхенга 978 тонн ка бола ялат дохка.

ХIара гектара тIара укх шера чудахьаргдола ка бола ялат я соахка хинначул кIезигагIа хург ца хиларах шеко яц совхоза директора Шидаев Ахьмадсолта, отделеней кулгалхой Ленина орден лелаеча Арсамбиев ЯрагIе, Исхаджаев Лемехiанз, гурахьа дийна ялат чуэца деза ха хьатIаэттача хана. ХIана аьлча боарамагIа листа тIалаьнна дика хьувкъаш латт из. ХIаьта укх шера чуэца дезаш да гурахьа 404 гектара тIа дIалийна кIан 216 гектара тIара мукхи. Из болх сихеи цIенеи чакхбаккхара дика кийчо яьй боахаме.

Ялат чуэцара план-график оттаяьй совхоза администрацe партийни, профсоюзни организацешна цхьана. Из йийца а йийна могаеш тIайийцай механизатораша, ялат чуэцача дакъа лоацаш хургболча кхыча болхлоша дукха ха йоацаш хиннача шоай собране.

План-графикага хьежжа хьувкъам чуэцача дакъа лоацаш хургья 4 комбайн, 3 жатка, 13 автомашин. Из еррига техника эше тахан а болх дIаболабе йиш йолаш я. Цунах тешал ду КПСС Гудермесски горкома, горисполкома, юрта боахама управлене викалаш, цхьацадолча боахамий специалисташ юкъе а болаш ялат чуэцара яьча кийчонна, тоаьча техникага хьожаш хиннача комиссе лакха мах беш оттаьча акто.

Комбайнаш, жаткаш, автомашинаш, ялат чуэцача дакъа лоацаш хургйола кхы тайпа техника тоаеш, кийчъеш къаьстта хьинаре дакъа лаьцар комбайнераша Висуров ГIойсолтас, Цапаев Шавалус, двигателаш тоаеча слесара Хамурзаев Вахас, токара Курбанов Джанарсолтас, сварщика Джабраилов Сайд-Махьмада, цхьоалагIча отделене механика Октябрьски Революце орден лелаеча Хажиев Iимрана, автогаража заведующе Гайтукаев Шавалус, кхычар.

Ка бола ялат чуэцара махулла сихагIа техника тоаяр духьа районе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар цу совхоза коллективо. Иштта хьалхле яьккхар цо бIаьстан балхашка техника кийчъяра яьржа хиннача яхье а. Из толам баккхарах аргIа йоацаш легковой автомобили «Урал» яхача марках мотоцикли эца бокъо а луш 200 сом ахча делар цу боахама техника тоаеча дакъа лоацаш хинначарна.

Гурахьа дIалийнача ялатах 80 процент хьаккхари арлари къаьст-къаьста долаши 20 процент уж балхаш цхьана чакхдоахаши чуэца лерхI. ХIара комбайнагара хьатта ялат дIакхухьаш шишша машин хургья. Шоаш тIачIоагIъяьча духхьала цхьан комбайна хьашташ кхоачашдеш хургья уж хьувкъам чуийца баллалца.

Ипатовски методах еррига техника цхьан кхаъ тIа болх беш комплексии хьисапе чакхбоаккхаргба болх. Еха комбайн, машин, трактор, кхыйола техника тоаеш болх бергба «техухол» яхача шин машина хургболча мастераш-паладчикаша Калаев Рамзанеи Агабаев Джалаудеи. Дукхача хана дензз цу боахаме техника тоаеш йоккха опыт Iоаяь нах ба уж.

Дика вIаштIехьдаьхад кхай тIа цIи лотаелча из йоаяра хьалаш а. ХIара комбайна тIа шишшеи автомашинаш тIа цхьацеи огнетушителаш хургья. Гудермесе дукха ха йоацаш заправка а яь комбайнерашка, шоферашка дIаеннай уж. Цул совгIа хIара комбайна тIа шишша бел, ферта, гIум чуйолаш яшкеи хии бочкеи хургья. Машинаш кхай тIа йовлийтаргьяц газ араухача выхлопной турбаш тIа цIера сийташ лувцар духьа тIаесхка лаьрхIа приспособленеш йоаш.

ХIара дийнахьа Iуйрийна диъ сахьат даьлча денз боад къовлабаллалца болх бергба механизатораша ялат чуэцача хана. Дийнахьа кхозза кхача кхухьаргба царна кхай тIа.

Хьувкъам чуэцаш боахкачарна юкъе яьржача яхьа итог хIара дийнахьа ергья. План график тIа белгалдаьккхача тайпара балха норма тIеххкхоачаш а еш хьалхара моттиг яьккхача комбайнера 10 сом, цунна цхьана болх беча шин шофера пхийтта сом ахчаи премеш теларгья, цар сийна «Молнеш» арахецаргья хIара дийнахьа.

Укх шерара хьалхара хьувкъам хьатIаэца кийча ба хьатта болхлой а. Тоаяь яьннай ялат цIендеши из докъадеши йола еррига бархI агрегат, ялат машина тIадотташ йола шиъ установка. Керда асфальт йилла тоадаьд хьатта ков. Болх бе бокъо луш дерригача таразаш тIа тамагI оттадир укх деношка Гудермесера ена хиннача комиссе и. кх. дI.

Йоакхо яьй совхоза кулгалхоша кулга цIена боацача нахах ялат лораделга вIаштIехьдаккхара а. Ялат чуэцача кхай тIа, из хьатта дIакхухьача новкъа массеха моттиге, хьатта тараза юхе совхоза халкъа тIахьожама комитета, «комсомольски прожектора» посташ хургья.

Цу тайпара, ялат чуэцара балхаш эше тахан а дIадоладе кийча ба цу совхоза къахьегамхой. ХIаьта дерригa ялат шийтта балха дийнахьа чуда а лаьрхIад цар.

Укх шера халкъбоахама план 300 тонн йолаш паччахьалкхенга 660 тонн ка бола ялат дохка социалистически декхар тIайийцад совхоза кхаш леладераша.

М. ХАМАТХАНОВ.

НАХАЦА ІИМЕРЗА Я

Грознера № 3 йола юкъера школа йистеяьккха ше яьлча торговле балха яхар Хаутиева Роза.

— Дего къоабалдаь се цига ниийсъелар аьнна оьвлалургдац сога, — аьлар Розас. — Ишт-та дІанийсъелар-кх. ТІаккха дикача наха безам тІабахий-тар цу балхв.

Роза Грозерча № 22 йолча промышленни товарий тика чу болх беш йолча хана микрорайоне хьайиллар керда «Юбилейный» яха йоккха тика. Цига балха оттабе ийшар опыт йола продавецаш. ХІаьта кхаь шера болх бань дикка опыт Іоаяь яр Хаутиева Роза. Цига балха дІахьожайир из а кхыбола дика болхлой санна.

Комсомолкага кулгал де лу из ше а йолаш виъ саг болх беш хургвола отдел. Иштта дІайолалу Роза кердача моттиге.

— Тхо гІалат даьннадац цунга отдел яларах. — йоах тика товароведа Авагимова Валентина Сергеевнас. — Розайна хов шийцарча мехкараштa кулгалде отдела болх дика вІаштІехьбаьккха дІабахьа а.

ДІадяхача юбилейни шера план тІехккоачашйир тика коллективо. ХІаьта укх шера толамца болх беш а я. Хьалхарча квартала задани тІехккоачашъяьй. Планал совгІа эцархошка дехкад 20 бІаь сомал тІех мах бола товараш.

Уж толамаш доахача хьалхалаттарех цаІ я Хаутиева Роза заведующи йола отдел.

Цкъа шоаш болча вена эцархо юхава дог доагІаргдолаш эздий гІулакх даь дІавахийта хов. Розайна а цо кулгалдеш болх беча мехкараштa а. Царна — Розайна, Арчакова Лейлайна, Садыкова Лизайна, Дикаева Азайна — баркал яхаш книжка тІа язду эцархоша ин. Осколковас, Поленинас, Гунчоева, Чапалаева, Индарбиева, кхычар.

Эцархой хьашташ малагІаш да а уж дикагІа мишта кхоачашдергда а хьожаш цун йоакхо еш я Хаутиева Роза. Цкъа отделе ера маІача сага цхьа дика коч езаш кхалсаг. Советски эскара дезача дийнахьа воІа яла еза шийна из яхаш яр из. Цунна еза коч яцар отделе. Складе яле, аз нийсъергья хьоца эьнна, юха я еза кха а йилла, дІаяхийтар Розас из кхалсаг. ТІехьагІа ше дейна дош кхоачашдир цо.

Шийна ховчох кхоачашбаь ІиІнаяц Роза цІаккха а. Цо массаза а лакхъю ший балха говзал. Заочно дешаш балха йоллаше а Хаутиевас йисте яьккхар кооперативни техникум. Цу тІа саца лерхІац цо. ХІанз кийчлуш я ше болх беш йоллаше а Ленинградски торгови институте деша яха.

Торговле болх дика беш хилларах совгІа, Хаутиевас доккха дакъа лоац коллектива общественни вахара юкъе а. Из комсомольски организаце секретарь я. Цо дукха ха дІайоьхийт шоай коллективерча мехкараштa политически кхетам луш, цар общественни сакхетам лакхбеш.

Хаутиевас шоай мехкараштa кІоаргга дІабовзийтар КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решеней, цига новкъоста Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьла, хІаьта иштта укх шера заданеш кхоачаш а тІехккоачаш а яр духьа беррига къахьегамхой шерра социалистически яхь йоаржаяра тІахьехаш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо чулоацам, цу тІагІолла тика коллективана хьалхашка отта декхараш, уж кхоачашдара де дезараш. Цун хьалхленца кердача Конституцешта хетаяь а беседаш хиннай.

ХІанз Хаутиевас комсомолкай, кьонача продавеций уйла тІаерзаяьй шоай вахаре хулача йоккхийча событена Ленински комсомола 60 шу дизара баха ма-боагтІара накъабахара, цу тІехьа яьржача яхье толамаш а доах.

Ю. ЮСУПОВ.

ХЬАЙБАШ ДИЗА ХУРГДА

Республике даьржача месячника юкъе а баха, сахбенна доакъар Іалашдеш ба Шалински района «Джалка» яхача совхоза къахьегамхой. Яхь шерагІа яржаргйолаш, хьалхе а оттаяьй месячника доакъашхошта лаьрхІа мероприятеш. Царца лаьрхІад дикагІчарна моральни а материальни стимулированена ахчан совгІаташ, карара-кара тела цІе вымпелаш тела, толаметІа къахьегараш «молнеш» тІен къахьегама листокаш тІен бувца.

Таханарча денга 170 гектара тІара буц хьекхай совхоза болхлоша. Из доакъар Іалашдеча доккха дакъа юкъехьу механизатораша коммунисташа Идрисов Рамзана, Межидов Закрес, комсомольца Боршигов Іалаше, Расхаджиев Абос. Дийнахьа 1,5 норма кхоачашъю царех хІаранс.

Ший ханнахьа вІашкатеха дІаоттаьча аьла дикал мелий а ховш, хьекха яьина люцерна дукха ца уллийташ, базашка хьатІаувз механизатораша, тІаккха цига аргІаш ду. ХІанзле аргІаш даь дІаоттаяьй 82 тонн йол. Кхы а касараех хьакха улл 427 тонн буц.

Хьайбай доакъарий рациона юкъе тІехь-тІехьагІа дукхагІа хул моша доакъар — силоси сенажи. Цун лоархІам боккха болга ховш да, къаьстта шура йоаккхилга дара. Цудухьа из доакъар дукхагІа Іалашде гІерт тхо. ХІанз оаха лаьттагІа еллай 82 тонн сенаж. Цул совгІа цахаддаш баьца витаминни хьоар доаккхаш АВМ-04 яха агрегат я. Хьинаре къахьег механикаша Магомадов Джалаудеи Алиев Майрбекеи. Кхаь сменагІа 8 тонн баьца хьоар доаккх цар норма 7 тонн йолча. ХІанале из доакъар 85 тонн кийчдаьд.

ХІаьта укх шера план кхоачашъеш оаха дош деннад еррига 1 эзар тонн сенажи, иззал хІана яц аьнна йоли, 470 тонн витаминни хьоари кийчде.

ІА. МУРЗАБЕКОВ,
Шалински района «Джалка» совхоза керттера зоотехник.

«ГИГАНТА» ~ 50 ШУ

Ростовски область. Ленина орден лелаеча «Гигант» яхача совхоза 50 шу дуз. Из вІашагІъелла хиннай Сальски арешка эрий даьдача лаьтташ тІа 1928 шера. Коллективизацеча хана юрта боахам социалистически методагІа лелабелга дІадовзийтаран цунна пропаганда яран боккха лоархІам болаш хиннай совхоз. Ахархошта юкъера керда общественни экономически гІулакхаш дикагІа довзийтара хьокхам луш а хиннай «Гигант». Алхха хьалхарча кхаь шера цига баьхка хиннаб 120 эзар совгІа ахархой делегаташ.

50 шера совхозах хьахиннаб чІоагтІа дегІабенен рентабельни боахам. Укхаза шерра пайда эц Іилманен техниканен карагІдаьнначох. Совхоза кхашка сеца болх беш я керда машинаш, агрономен юртабоахама культураш лелаяра технологен хьалха латта приемаш юкъе кхувл.

Кхашкара йоахача продукцел совгІа «Гиганто» паччахьалкхенна дІалу эзараш тоннаш дулхи шурен.

Юкъера лаьрхІача совхозо йоккхача юртбоахама продукце деррига тайпаш 13 миллион сом совгІа мах болаш да.

48 эзар гектара тІа да «Гиганта» кхаш, даьгІенаш, сомий бешамаш, комсий бешамаш. Совхоз юллача хана лаьттача палаткаштеи кхашкарча вагончикаштеи метта укхаза хьалъяьй хоза тоадаь дуккха этажаш йола цІенош дагІа хІанзара паселкаши сапаргІата усальбаши. Эггара хьалха совхоз йилларий бераши, къонгийи мехкарийи бераши уж дийша, йоккха говзал йола болхлойи ба, лакхерен юкъерен образовани йола специалисташ ба.

Гигантовски поселкови Совета территоре тІа болх беш я пхиъ юкъерен цхьайтта юххьанцарен школаш, юртбоахама техникум, культура Дворец, библиотека, бытовой комбинат, больница, торгови центр, пионерий ЦІа, берий спортивни школа, дика оборудовани оттаяь кийчъяь стадиони культура паркн.

Ший сийлахь къахьегама традицеш лора а еш «Гиганта» коллективо толаме кхоачашду ше тІаийца декхараш — пятилетка кхаь шера план дерригача керттерча хьокхамашка СССР кердача Конституци шу дизарга кхоачашдар. Ший юбилейни шера «Гиганто» Даьхен амбарашка чу тоссаргда 50 эзар тонн ялат.

СУРТАШ ТІА: 1. «Гигант» яхача совхоза къахьегамхой баха паселок Гигант.

2. Комсомолка Кислицкая Людмилас — политинформатора, кхашкарча стане механизаторашта беседаш ю.

В. КОЖЕЛЬНИКОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дуккхача шерашка цІена къахьегарахи къахьегаме карагІдаьннарий хам беши СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГІОЛЛА

«Грознефть» объединене Старогрозненски бурув тохара балхий управлене гІолла:

Гуляев Петр Поликарповича — электромонтера.
Загидулин Агул Хабибуловича — электромонтера.
Захарова Нина Владимировнана — пенсионеркана.
Кисаев Василий Митрофановича — цеха начальника.
Кривошеева Татьяна Филипповнана — оператора.
Мерчанская Раиса Александровнана — пенсионеркана.
Романова Екатерина Ивановнана — электромонтера.
Саленко Василий Петровича — вышкомонтажника.
Трудков Кузьма Кононовича — пенсионера.
Хохлюк Иван Степановича — пенсионера.

«Союзмонтажгаз» треста СМУ-8 гІолла:

Медведев Иван Ивановича — слесара - монтажника.
Онищенко Василий Кирилловича — слесара-монтажника.
Хамидулин Абдурахман Гашиковича — пенсионера.
Чепля Михаил Ульяновича — слесара-монтажника.

«Грознефть» объединене Грозненски бурув тохара управлене гІолла:

Гелисханов Іабдул-ВохІапа Іалаудина — слесара - инструментальщика.
Попов Андрей Макаровича — слесара - инструментальщика.
Овчаров Петр Ильича — слесара - ремонтника.
Строганов Николай Афанасьевича — слесара-инструментальщика.
Дзауров Махьмада Тархана — пенсионера.

Грозненски опытно-мелиоративни станце гІолла:

Нагорная Фёкла Лукьяновнана — болхлочоа.
Осьминкин Михаил Георгиевича — зоотехника.
Пацевич Антон Антоновича — пенсионера.

Грозненски «Электроприбор» яхача заводе гІолла:

Боголюбова Надежда Феофиловнана — гальваника.
Белая Мария Ивановнана — прессовщицана.
Буравлев Алексей Антоновича — слесара.
Вобликова Зинаида Павловнана — товароведа.
Демченко Матрена Сергеевнана — кладовщицана.
Дубовикова Людмила Ивановнана — прессовщицана.
Данилова Александра Васильевнана — прессовщицана.
Кузнецова Анна Ивановнана — грузчикана.
Лихоман Мария Акимовнана — полировщицана.
Марусина Мария Аверьяновнана — пенсионеркана.
Муртазалиева Евдокия Федоровнана — няня-санитаркана.
Омаров Абакар Омаровича — термиста.
Попова Валентина Владимировнана — кладовщицана.
Савченко Татьяна Филипповнана — укладчицана.
Ткаченко Лидия Петровнана — пенсионеркана.
Тимошенко Иван Ивановича — наладчика.
Уланкин Петр Ивановича — газосварщика.
Чиченкова Мария Васильевнана — болхлочоа.
Чикильдина Александра Владимировнана — кочегара.
Шведкая Ирина Леонтьевнана — грузчика.
Ярмова Евалия Федоровнана — пенсионеркана.

«Старогрознефть» НГДУ ОРС-е гІолла:

Лащенко Анна Фадеевнана — пенсионеркана.
Афонина Валентина Петровнана — пенсионеркана.
Субботина Наталья Севостьяновнана — пенсионеркана.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1978 шу, 26 апрель.

БЕРДАХ ЧУДОДА БУРУВ

Киргизе Іилмахоша хьаяьй ше-шегІа лела буровой агрегат, цунах тилла цІи — «Аскатеш» («бердах чакхйоалар»). Из бурув чудода хьувзаш а ца додаш хьувзара - тохара е тохара - гобахара хьисале. ДІайода энерги шозза кІезиг а луш, бурув тохара сухал шозза-кхозза алсамъяьннай.

Хьалха хиннача машинаша вІашкатоІадаьча фен гІонца тохар бурув. ХІаьта цунна эшар гонахьара го бІехбеш а (хІана аьлча вІашкатоІадаьча фона технологех даьтта лоаттаде деза), чІоаггІа гІар-тата оттадеш а йола компрессорни станцеши чоалхане пневмосистемаши.

Кердача агрегате сов йоккхача пневматика метта электрогидравлика оттаяьй, гІартата а фо бІехдара а боарам санитарни нормах ба цун, хІаьта балха овсарле шозза лакхагІа я пневматически машинийчул. Духхьал цхьа дизельни двигатель хилча кхоачам ба агрегата берригача балха.

«Аскатеша» хьахалийтаб — лаьрххІача гІулакхашта йолча буровой машиний бІарчча дезал. «Импульси», «Удари» лоархІаю эггара чІоагІагІча болча кхерий тайпаех. Карьерни буровой агрегатах пайда эц гІишлош хьалйоттеи уж хозъюи кхера боаккхача.

Аркадий ПАЛЬ,
АПН корреспондент.

КЪЕЛОИ БОКЪО ЦА ХИЛАРОИ ТОІАБАЬ БОАХК

100 сагал дукхагІа боабаьб, 300-нена човнаш яьй, царна юкъе кхалнах, къоаной, бераш. Из да Гватемале правительственни эскараша яьча карательни операцех хьахийнар. Из «совцабара акци» яьй цар столицана къилбаседа - малхбоалехьа 200 километр гаьна уллача Альта-Верапас яхача департамента машарерча ахархошта духьала. Къелои бокъо ца хилорои дергдар фуд ца ховча кхоачабаьча цу ахархой «бехк» доккхийча лаьттай дай хІама дІа ца ювш яьсса ихка участкаш дІалувца «майрабалар» мара бац.

Гватемале дукхагІбола баха нах юрта богхам лелабеш ба. Бакъда латифундистий доал цу отрасле доазув доацаш да. Аьлча тоъам ба пайда эца мегаргдолча лаьттах 70 процент дар бахача нахах ши процент барий доалахьа долга. Уж хІамаш дика хьувкъа Тайжаи Атлантически океаний берда йистошкара лаьтташ, долхача хиний берда йистошкара участкаш. Укхаза хьалкхею Гватемала экспорт еш йола культураш — кофе, шекара тростник, бананаш.

Юхедиса 30 процент — лоамаши юрта боахама вІалла а мегаш йоаца участкаши. Ахархой, царца дукхагІбараш индейцаш а болаш, шоай дезал кхаббал йоацача зІамигача лаьттан чІегилгаш тІа багІа безаш ба. ХьажкІаши кхеши, къечар керттера кхача кхоачабелча, латифундисташ болча сезонни балхаш де ца бахача балац уж.

Латифундист ший карарча лаьттан паччахьа а даьла а ва. ДукхагІча хана помещик волча гІулакх деш хул батракашта кхерам тІатувсаши шоаш яххар царга дайташи болчарех чуоттаяь бандаш. Помещика ший безам бар ду царца, цунгахьа физи Іаьдали да, хІаьта батракий дукъа доахкача хьайбай ярел дукхагІа бокъо яц. Плантацешка юртбоахама болхлошта къа ца хеташ эксплуатаци ю. Ден-бус 15 — 16 сахьата эггара халагІа дола балхаш ду цар «Брасеро» — иштта оал Латински Америке юртбоахама болхлоех, дийнахьа лоаккха ахча 1,5 доллар да, бакъда тІера дІа мел доаккхар дІадаьккхача цунга кхоач — 25 цент. ахархоех - батракех баьб хІанзара рабаш. Дуккхача плантацешка хІанз йолаш я феодала кара хилар, оброки баршиней санна йола формаш.

Дешаьца аграрни реформа ергья а яхаш инарала Лаугеруда правительства могаду латифундеш дегІаахар. Реакциони военщино «къаьстта хІамаш карагІдувларах» режима тешшаме чІоагІале йолча инаралаштеи полковникаштеи камаьрша совгІата дІател лаьтташ.

А. АНТОНОВ.
ТАСС.

США. Дуккхача наха дакъа а лоацаш граждански бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабаьраштa — «уилмингтонски иттанена» судаш яра духьалара демонстраци чакхъяьккхар Нью-Йорке бахача наха (сурта тІа).

И. МАКУРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Капитало доал деча

ПЕНТАГОНОВСКИ ФАЬЛГАШ

Халкъаш машара тІаккувш долаше а США керда даькхад герзашца кийчлулга сихдар. Алхха укх финансови шера тІема гІулакха хьожадаьд 118 миллиард доллар, 1978 — 1979 бюджетни шера герзашца кийчдалара Іалаьмате тамашийна дукха ахча хьожадаьд — 130 миллиард доллар гаргга.

Средстваш иштта дІакхувсар нийса да ала гІерташ Пентагонои тІема корпорацешеи чІоагІа пропаганда ю тІема промышленностага дІаухийтача миллиардаша мехка экономика «унахцІенъю», болх боацаш нах бисара «кІалхарбоаккх» яхача фаьлга. Из деш милитаризма апологеташа шоллагІча дунеи тІема опыт ювц. Цу хана нах арме бехарен тІема промышленность дегІайоалаяреи чотах США мегар болх боацаш нах хулга дукха хІама ца эшаш дІадаккха. Цулухьа дукхача американцаша цу хана тешаворa тІема расходаша цхьадолча даькъе экономически проблемаш къоастае гІо ду, шоашта болх лу яхаш.

Герзашца кийчлулга сихдаро США экономикана «дика влияни» ю яхаш фаьлгаш дувцараштa дагадохийтача бакъахьа дар шоллагІча дунеи тІемо шоай тайпара къаьстта хьалаш хьакхелла хилари из чакхбаьлча дерригa а хувцаденна хилари. Аьлча тоъам ба шоллагІа дунеи тІом чакхбаьннача тІехьагІа США тІема кийчо яра бІаьш миллиард доллараш дІадахийталга, бакъда цо мохк кІалхара баккханзар дуккха нах болх боацаш бисарах. Цул а совгІа тІема расходаш дегІа ме йоагІа мехка дукхагІа хилар «совгІа» бола нах, уж тахан 10 миллион саг ва, хІаьта уж хоалуш кІезигбалара перспектива гуш а яц.

ХІаьта а Пентагоно из бакъдолчо харцбаь фаьлг юха дийнбу. «Кердача арахьарча политикана тІехьара коалици» яхача дикка гІулакх доагІаш йолча американски общественни организаце «эггара дукхагІа бахаш а зене а» ба аьнна нийса цІи яьккхар цу фаьлгах. Сенах чІоагІале лувц теш цу фаьлго?

Бакъда, тІема хоршо, мадарра аьлча, тІема промышленность йолча районашка ханна аьттув бола экономически хьал оттаду, болх беш бола нах кІезига дукхагІа хулийт. Цунца цхьана бІарчча экономикана зе ду цо, граждански производство юхатеттандаь. ТІема-промышленни комплекса гІулакх деш къаман дохол дІакхувсарах США эшам хулаш да автомобильни, гІишлошъю, яйга, еза-йоккхача промышленноста, кхыдола доакъош.

«Кердача арахьарча политикана тІехьара коалици» яхача организаце эксперташа даьча тохкхамаша хьахьекхад тІема расходаш алсам массаза йоал бе болх боацаш нах дукхагІа бусача штаташка 60 процент американцаш бахаш хилар. Царна йоацаш юсараш тІема-промышленни комплекса чІоагІале а хинна дІаэтта мехка къулбехьерен къулбехьа-малхбузехьерен Калифорния, Техас, кхыйола штаташ мара яц. ТІема гІулакхашта Іалаьмате дукха средстваш хьожадаро кІезигду наха чубаха цІенош, школаш, больницаш хьалъярга, наха эша товараш хьадарга дІадохийта ахча, цу отраслешка болхлой кІезигагІа эшаш хиларга вуг. Лакхе бийца тохкам баьча автораштa гучадаьннад 78 миллиард доллар тІема гІулакхашта дІадахийтача США-га «дІакхачац» машара гІулакха уж средстваш дІаяхийтаяларе хьаяь хинна хургйола 907 эзар болхлой моттиг. Тохкамий автораша лаьрхІад герзашца кийчлулга сихдарга дІадохийтача хІара миллиард долларо, нагахьа санна царех экономика машара секторе пайда ийцача кхы тІа 14—30 эзар сага болх Іалашбе торо лург хилар. Цу тІара хьайоагІаш вывод ю «Пентагоно хІара шера дІаухийташ йола Іалаьмате дукха средстваш кІезиг ца йойя хІанзарча хьалашка кІезига-дукха а бе болх боацарий проблема къоастае йиш яц» аьнна.

Цу выводо кхычарел дикагІа харц ду «герзашца кийчлулга сихдар «пайдане» да яха пентагоновски фаьлгаш.

И. АБЛАМОВ.
(ТАСС).

ЛА ЙИШ ЙОАЦА ХІАМА

Дукха ха йоацаш Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхозе хьайбаш леладераш болча хилар со. Цхьоалла гІа июнь тІаккхоачаш, юкъе 740 етт а болаш, цига леладеш дар 2480 бежан. Царна мел дика Іунал ду хьажа безам хилар са. Совхоза хьайбай боахама цхьаьца кулгалхой юхе а болаш лурчагІеи соахкеи даь шинараш, сиргІаш латтача дахар тхо эггара хьалха. Гонашка кхаччалца боагІача хоттала оарц даккха йиш йоацаш (мотт ца хар бехьан долаш), хІаьта оарцагІвала саг воацаш латтар уж.

Къонача хьайбашка хьожаш а царна Іунал деш а хила веза Исаев Султан ферме вацар. Бакъда цига вар цун воІ — Мохьмад-Іаьла.

— Дукха ха йий шинараши сиргІаши хІанз санна хоттала латта.

— БІаьсти а яьина ераш помещенешкара арадаьхача деиз-м латт, — лоаца жоп делар Мохьмад-Іаьлас.

— Укх хьайбай хьал ховш дий совхоза кулгалхоштеи специалисташтеи?

— Дика хов. Каст-каста хул уж укхаза. Цхьабакъда хувцалуш хІама дац. Укх шера йоачашта кІал луташ латт-кх тхо, — юха а жоп делар Мохьмад-Іаьлас.

Исаев Султана Іунал дераш санна хоттала латтар Садиков ГІеза-Мохьмада, Адилханов Бауде леладу 380 къона бежан а.

Кхы а цхьа кхоачамбоацар дар ла йиш йоацаш. СиргІех къоастаданза дар шинараш. Из гІулакх сихагІа чакхдаккха деза. ХІана аьлча, сиргІашта юкъе хІанз а дукха я яІанза яраш.

Иштта леладеча шинарех тІехь-тІайоагІача хана дукха шура лу доахан хьалкхувргхиларах дог даха дезац. ДукхагІча даькъе цунца дувзаденна да Нохч-ГІалгІайчене дукха шура лу доахан хьалкхеде а ца могаш республика колхозийи совхозийи специалисташ вай Даьхена кхыча областашкара хІара шера яхар санна дикача фух дараш ийдеш а ца ийдича ца боалаш а хилар.

ДаьгІенашка хьоккхача мошача докъарца кхоаб хІанз совхоза къона бежанаш. ИйслагІчох ах сахьат даьначa хана тхо ферме долаш цхьадараш кхаьба а даьха шоллагІдараш кхаьба доладеш мара бацар бежа Іуй.

— Цхьан хана хІана кхабац оаша уж? — аьнна хаьттача:

— Транспорт тоъац, 8 — 10 километр гаьнара дерригача хьайбашта цхьатарра диллал доакъар хьатІада кхоадац тхо, — жоп делар совхоза керттерча ветеринараши лоро Эльмурзаев Майрбека.

Къона бежанаш леладеча фермера коммуниста Юшаев ИсмаІала кулгалдеча шурий комплексе дахар тхо. Цига кхы тайпа сурт гургхиларах сатувсаш вар со. Цох хІама хиланзар. Комплексе дола 1200 хьайба а хотта кегабеш лелар. Чухьа хІама йоацаш даьсса латтар хоттала дІаоттадаь хьаьш.

Бакъда тхо цига долаш шин лафетаца моша доакъар дера комплексе. Лафеташтa цу сахьате го бир меца делача хьайбаша.

Йоакхо ярга хьежжа я доахана лу шура а. ХІара Іаттагара комплексе йоаккх из юкъера лаьрхІача 5 — 5,2 килограмм. Соахка укх хана йоаккхаш хиннaчул кІезигагІа я из. Иштта кхы дІахо ла йиш йоацача хьалашка леладу хІанз хьайбаш «Гойтинский» совхозе.

Бехке бараш бехктокхаме а озаш, хьайбаш леладеча хІанз дола кхоачамбоацараш лоаццача хана дІадахара совхоза кулгалхоша беррига шоай тергам тІаберзабергхиларах теша лов.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарии Іилмай кандидат.

КЪОНАБАРИЙ ОАЗАШ

ДОГ ЦIЕНА МУГIАРАШ

Поэзе декхар мелагIа да аьлча, из да гуш йоаца хозал хьа а леха, наха из бIаргайойтар, керда дегагIоз хьакхоллар.

Наьха деган цIенагIа, дикагIа камаьршагIа хилийта гIерт поэзи. Стихаш язъе ше волавенна дукха ха яце а, из декхар ма-дарра кхетаду аьнна хет сона Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен университета студента Арчаков Сале. ЦIенача дег тIара доагIаш да цун мугIараш. Цудухьа шоайх тешаву цар. Сийрдача уйлаех, нахацарча безамах йиза я Сале стихаш. Боккъонца бола художественни лоархIам болаш я уж дукхача оагIонашкахьара.

ХIаьта деша шаьрал хана йIоахалца мара кораягIац. Шеко яц из говзал а Арчаков Сале караерзаергхиларах. Цунах дола тешал да—цун хьалхара стихаш.

Поэзе никъ хала а бехктокхаме а ба. Из никъ даькъала буац аз Арчаков Салена.

ГАГИЕВ Гирихан.

АРЧАКОВ Сали.

СО ВАЬВ

Со ваьв цIенача дегаца вахаш
Беркате кулгашца хозбе Дай-мохк,
Эшшача метте сай са Iодилла
ЦIаккха цун сигал ца хилийта морх.

Со ваьв Даьхен хилва аьнна пайдане:
Хургдоацаш оасарах дикъа цун кха,
Лакха, лоха озабезам боацаш
Маьнха хьаж етталуш хилийта цIа.

Со ваьв селхан довзаш ца хиннар
Гучада наха техка а техка.
Даьхен низ ба са дегIаца, тIаккха
Со юха варгвий халонех къаьхка!

* * *

Сийнача бaь тIа цIе етт дика таций!
Ага чу берал хозагIа товр кхы дий!
КIантий! Нагахь сога диллача, кIантий
Дика тоа Даьхен кхехке из цар цIий.

Мелла из никъ шаьра бале а
Гонга кхоачаш эйла колд,
Эггар зIамагIа долча шовдах
Цу хьа наькъ тIа хилба форд.

ЦIена уйла дег чу а йолаш,
Наха дикан воде хьо,
Бирса нитто а зиза хулаш
Дергда хьона наькъ тIа гIо.

ЛОАЛАХОЙ

Се ди-бийса даккха водаш
Беллабац аз цIенна чIега,
ХIаьта сай цIа довхар кхераш
Вийзавац са цIенах эга.
Вовзар-везар гIулакх ийша
Со цIагIа воацача нийслой,
Шовйчунна мо са хьашанна
ГIулакха хьовз са лоалахой.
Хьан хов тахан-кхоана фу хул,
Метта вулле а лазаро,
ЦIаккха хургьяц са беш йикъа
Листа даьнначa оасаро.
Хатар денад мишта аргда
Шийга хатар деча мо,
Сона уллув отта кийчча
Хилча са мел воа ловлахо.

IУЙРЕ ДИКА ХИЙЛА...

Iуйре дика хийла хьа, лаьтта мел дар:
Зиза, шовда, хозий, хьа а малх!
Iуйре дика хийла шун га яр, буц яр,
Шун а, деган цIена дола нах.

Нагахьа мо цун Iуйре дика хуле,
Дика хургда доагIа бIарчча ди,
Шун мо са а дика хургья Iуйре,
Со шох вала йиш йоацарех ва.

БЕРАШ

Бераш цIагIа, бераш ара,
Бераш хилда хьалла-Iоа.
Алал цIаккха беркат хургдий
Берех даьсса долча коа!
— Къордаьяй шун гIараш, шайтIаш,—
Цкъаза ду вай царна дов,
Бакъда ецаре цар гIараш
Даьсса хург ма дарий ков.
Бераш ловза, бераш дела
ЦIагIа, ков тIа гIараш еш,
Шо доацача сатемал-м
Уж шун гIараш чIоагIагI эш.

* * *

ТIом,
Цу хьай герзий са хаьда,
Мукхдиа бусалба хьох гом!
ТIом,
ЙоархI мара, цIаккха ма балба
Iа кхухьача наькъа тIа дом!
ТIом,
НIана лета, кхача ца кхуваш
Бовлба хьа сим мо къахьа сом!
ТIом,
Оамал хувца, хургбац хьона
Дагар дар кхоачашхинна тоам!

НАЬКЪАХОЧУНГА

Нагахь хьа уйла бIеха яле,
Дега нигат дале во,
Из Iа хьош бола никъ тIеххьара
Хилба хьа, ва наькъахо.

Со а Iомабе кога баха.

Я. ЦУЕВА фотоэтюд.

НИКЪ ДАЬКЪАЛА ХИЛБА!

Шерагара шерага тоалуш - хозлуш доагIа вай вахар. Цунна дола тешалаш дукха корадоагIаргда алхха вай цхьан городе а.

Грозне а республика а къахьегамхой вахара хьалаш товдара вайцига еча йоакхон масал да транспорта балхаца дувзаденна гIулакх тIа-тIа тоалуш доагIаш хилар а. Иштта, дукха ха яц Грозне улицашка гIолла троллейбусаш лела яьнна. Массехк бутт хьалха керда хьалъяьча аэропортера гIувтташ йолча самолеташа вай мехка итташ йолча городашца йийзай Грозный. ХIаьта самардийча городашца кхы цхьаькха а доккха дика кхаьчар городе бахача нахага, — ший никъ дIаболабир ди юккъа леларгйолча Грозный—Москва яхача кердача поездо.

...Грознерча вокзала перрона тIа Iуйрийна итт сахьат доаллаш хиннача митинге дукха нах вIашагIкхийттабар из лоархIаме гIулакх дезде. Лоацца къамаьл а деш митинг хьайийллар Грозненски горисполкома председателa В. М. Шамардина. Митинге къамаьл даьраша дег тIара баркал аьлар партена а правительствана а.

Митинг чакхйоаллаше а перронага хьатIайоагIа йийтта купейнии плацкартнии вагонех латташ йола къаьга цIена поезд. Хьалхара пассажираш безамеи Iимерзеи тIаэц хоза форменни барзкъаш тIадувхача мехкараша. Поезда гонахьа дунен ерригача вокзалашка зе йиш йола сурт да— дIа-хьа тела зизаш, вIаши Iадика ювца нах. Нийсса итт сахьати шовзткъеи итт минути яьлча наькъа арайоал республика столица вай Даьхен столицаца ювзаш йола керда поезд. Никъ даькъала хилба хьа!

С. МУТАЛИЕВ.

СУРТАШ ТIА: (лакхерчуи тIа) Грознерча вокзале хиннача митинга доакъашхой; Грозный — Москва яхача поезда машинистий бригада.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СБЕРКАССА—ИЗ НАХА БОККХА АЬТТУВ

Ди тIехьагIа тоалуш доагIа советски наьха материальни хьал, лакхлуш боагIа цар сакхетам. Цу дерригнеша чIоагIгIа баркал ала дог дайт вай Коммунистически партена, кхы а чIоагIагIа къахьега, парте XXV съезда решенеш кхоачашъе безам бойт.

Советски наьха вахара хьал дIахо тоадаларга хьежжа хьахул бахача нахага ахча хьаIара дола хьалаш. хIаьта цо новкъостал ду вай мехка дIахо сберегательни гIулакх дегIадоаладара.

Бахача наха Iоалаь ахча сберкассашка хьачуэцаш а наха торговлеца, коммунальни кхычеи предприятешца лелаю безналични расчеташ шерра дегIайовлаеш а лоархIам болаш болх баьб Нохч - ГIалгIайчен сберегательни кассай болхлоша. Дикка тоадаьд къахьегамхошта гIулакх делга. Ерриг шу долалуча хана республика сберкассашка уллаш хинна ахча 320 миллиони 995 эзари сом хиннад. хIаьта дIадахача ах шера 17 миллиони 685 эзари сом IотIакхийттад цунна. Сберкассашка ахча Iодехкарий счеташ 297 эзар совгIа я. хIаьта юкъера лаьрхIача 1000 сомал тIехдоал цхьан счетах Iодиллa улла ахча Кассашка ахча Iодехкара план 1977 шера 122,4 процент, ловзаш йолча чурча паччахьалкхен 3-процентни заёма облигацеш йохкара план 105,7 процент кхоачашъяьй. Цу хьоккхамашта дикка тIеххоачашъяьй план укх шера хьалхарча ах шера а.

Сберегательни кассай кертера декхар да тешшаме а бахача наха аттагIа хургдолча тайпара а цар Iоадаь ахча леладе торо хилийтар, эшаш йола ахчан расчеташ яр. хIаьта кассашка Iодехка ахча мехка халкъа боахам дегIабоалабара пайда баргболча тайпара леладар/Иштта кассашка ахча Iоадар бахьан долаш 'автомашинаш, чуIе цIенош, кхыйола вахара эша хIамаш йица нах республике дукха ба.

Республике шерра даьржад болх беча моттиге сага хьадоагIача ахчах цхьа дакъа сберкассерча счета тIа дIатIаяздар санна дола гIулакх. Алхха соахка цу тайпара республика кассашка хьачуденна ахча 40 миллион сом совгIа дар. Цу гIулакхах чIоагIа аьттув боал наха каст-каста сберкассашка аха ца безаш Цу тайпара ахча кассашка Iодехкаш 15 эзар совгIа саг ва хIанз республике, хIаьта уж дуккхагIа ба Грозне а Малгобекски, Наурски, Гудермесски, кхыча районашка а.

Шоаш Iоадаь шоай ахча ханна леладе паччахьалкхенга дIалуча хана къахьегамхошта дика хов из тешаме хургдолга, хIаьта цунах царна пайда а боал проценташ тIаккхеташ, е кхаж боагIаш. Иштта соахка вай республике сберкассашка уллача бахача наьха ахчана тIаккхийтта проценташ 6,5 миллион сом хилар.

Къахьегамхошта чIоагIа аьттув болаш хIама да 200 сомал тIех мах бола товар ийцачо торгови предприятеца расчет ергйолаш цунна ахчана меттел сберегательни кассаша чекаш дIателаш хилар. Соахка легковой автомобилаш, мотоциклаш, мебель, кхыйола хIамаш ийпарашта ши эзар совгIа цу тайпара чекаш дIаелар сберкассаша.

Госстраха органий чекех гражданашта ахчаш дIателара операцеш а шерра дегIайоагIаш латт сберкассашка. Соахка цу тайпарча чекех дIаденнад наха 4 миллиони 773 эзари сом.

Ерригача сберегательни кассашка иштта кхоачашъю бахача нахагара квертирах, кхыдолча коммунальни гIулаккхех доагIар дIайидара операцеш а. 1977 шера цу гIулаккхех кассаша хьачуийца ахча 20 миллиони 836 эзари сом дар. ХIаьта цу гIулаккхех доагIа ахча кассе уллача ахчана тIера хьаийдеш йола операцеш а ю сберкассаша, нагахьа саьна цун дас поручени елча. Городе Грозне цу тайпара поручени яла йиш я моллагIча сберкассана из ваха моттиги лицевой счет йола моттиги миччахьа яле а.

Сберегательни кассаша бахача наха деш дола гIулакхаш тIехь - тIехьагIа дукхагIа хулаш доагIа. ШерагIа яржаш йоагIа алапеш сберкассашка гIолла наха дIателара керда система а. Цу тайпара алапеш дIайидеш я хIанз Гудермесски медицински инструментий завода ерригa коллектив, цу кердача формага йоалаш латт «Электроинструмент» яха назрановски завод а. Из пайдане гIулакх долга кхетаде хала дац. Цкъа-дале, болхлойи гIулаккхерча наьхеи балха хя йовц, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, къахьегама коллективашкареи болхлой тезалашкареи социальни хьал тоадара новкъостал хул, хIаьта из бахьан долаш технико - экономически хьоккхамаш а лакхлу.

Берригa советски нах а санна Нохч - ГIалгIайчен сберегательни кассай болхлой дIахо шоай болх тоабеш, планаши тIанийца социалистически декхараши кхоачашдеш, бахача наха гIулакх делга тоадеш ба.

Цхьабакъда долаш да тха балха тIехь цхьадола кхоачамбоацараш а. ДукхагIча даькъе уж да балха эшаш дола лерттIа хьалаш ца хиларца дувзаденна кхоачамбоацараш.

С. СМАГИН,
Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлене воккхагIвола инспектор.

ШИЙ ДЕКХАР ЦIЕНА КХОАЧАШДЕР

Вай хана хьалкхувш латта къона саг, специалист, идеологически сакхетам лакха болаш хила веза. Из дерригa довза а, цунах дика кхета а Iомаву институте.

Из тайпа саг ва тха института дарбан факультета ялхлагIча курса студент, группа староста, студентий деканата доакъашхо Тазуев Ваха. Студентий деканата заседане тIа а бийха, Вахас дехарах дикагIа дешаш бола студенташ ба хIанз дешара шоай новкъосташта гIо деш. Из гIулакх хIанз система а хиша дIаэттад институте. Царна юкъе хьийаре дакъа лоацаш Ваха ше а ва.

Атта дац староста хила, дукха хIамаш хьалхашка увтт цунна. Цхьабакъда, Вахас дика леладу шийна тIадилла из декхар. Шийн группeрча студенташа зачеташ, экзаменаш, курсовой балхаш шийн ханнахьа дIадалара новкъостал деш, тIахьожаш хул из.

Шийн лора специальность дика Iомаяь ца Iеш, политически дешар дешаш а ва Ваха. Иштта из ва марксизма-ленинизма сайрийнарча университете дешаш.

Массацена везаш, массане а лоархIаш студент а, новкъост а, общественник а ва Ваха Тазуев. Кастта институт чакхъяьккха воал из.

С. АХМАДОВ,
Къилбаседа-ХIирий мединститута студент.

ЮРТАХОША СИЙ ДУ ЦУН

Ставропольски медицински институт чакх а яьккха Курчалоерча № 2 йолча райбольнице гинеколог йолаш Шопская Елена Казимировнас болх бу ер диълагIа шу да.

Больница администрацеи ерригача коллективои дика тIаийцар къона лор. Из хьакхоаччаше а квартира елар, кхыдола цунна эшаш дола гIо-новкъостал дир.

Ишта езаш ше тIаэцара гIадъяха хьинаре къахьега йолаелар Елена Казимировна. Цу хана денз дукха нах бербаьб цо. Курчалоера меттел, районерча дуккхача юрташкара — Майртупара, БIачи-Юртара, Iалароера, кхычахьара нах ух из йолча цун дарбанга сатувсаш. Царех хIаране ши-ший оамал я, ши-ший лазар. Цхьабакъда, цу массадолча гIулакхех дика кхеташ, цхьа саг шийна раьза воацаш дIа ца вохийташ, царна эшаш дола гIо-новкъостал деш, цар дог айдий дIабохийт Еленас. Цудухьа моташ боацача наха дукха езаш, цар лоархIаш лор я из. Царца меттел шийн новкъосташца Iимерза йолаш, шийна ховр, шийн опыт царна дIалуш хьайоагIа Елена.

Iаламате цунна раьза волаш, цунах дика болхло а дика лор а лоархIаш ва больница керттера лор Тамкаев Заьлмаха Шамал. Шийн специальность кIоаргагIа Iомас, цамогаш болча наха дикагIа квалифицированни гIо-новкъостал де вIаштIехьа хургдолаш аспирантуре деша яха дага я Елена.

З. ХИЗРИЕВ,
хьехархо.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

24-ча ИЮНЕ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00 Кинозала фойе. Болх беш хургья ловзара автоматаш. 15.00. Лекционни зал. «Дагалаттар» яхача кинолабораторе хургда «ПхелагIа мухьар» яхача фильмах дола къамаьл. 16.00. Шахматаш езарий клуба занятн. 19.00. Ахканара кинолекторий. «Тийрка йисте даьхача къамаша Советий Iаьдал дукхьа цхьана лоаттабаь къовсам» яха лекци.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 17.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.30. «Электроприбор» завода художественни самодеятельноста концерт. 16.00. Кинолекторий. «Кагирхошта юкъера дына тIехьадиса гIулакхаш дIадахара хьакъехьа» яха лекци. 19.30. «Кагирхоша Советий Iаьдал дукхьа лоаттабаь къовсам» яха кинофестиваль. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 9.00. Ерригсоюзни субботника хетаяь торжественни линейка. 12.00. Ахканара майда. Ловзараш, массовкаш. 19.00 «Закопаш телхадари из ца хилийтар дукхьа де дезараши» яха беседа.

25-ча июне

В. И. Ленина цIерагIа майда. 10.30. Картингистий яхьаш. 12.00. Мотоциклистий яхьаш. 14.00. Радиоловзар. 16.00. Велосипедистий яхьаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Кинозала фойе. Болх беш хургья ловзара автоматаш. 12.00. Лекционни зал. «Дагалаттар» яхача кинолабораторе хургда «ПхелагIа мухьар» яхача фильмах дола къамаьл. 16.00. Шахматаш езарий клуба занятн.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. Советски кагирхой Денна хетадаь дуккхача наьха сакъердар. 10.00. Спортивни майда. Стола тIарча теннисах йола города чемпионат. 17.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. Кинолекторий. «Советски кагирхочун моральни суртсибат» яха лекци. 19.30. «Кагирхоша Советий Iаьдал дукхьа лоаттабаь къовсам» яха кинофестиваль. 18.30. Баьццара театр. В. И. Ленина цIерагIча ДК вокально-инструментальни ансамбла концерт. 20.00. Цlейна хетаяь фейерверк. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

Газета аргIанара номер араяргья 29 июне.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ДIАКХАЙКАДУ 1978 ШЕРА КОНКУРС ЙОАЦАШ ОЧНИ ДЕША БОЛХАШ БОЛА НОХЧЕХИ ГIАЛГIАЕХИ БОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР БАХАЧА НАХАГАРА ДЕША ДIАОТТАШ ЛУШ ЙОЛА ЭКЗАМЕНАШ ДIАЭЦАШ ХИЛАР.

Вузаши специальносташи:

Московски юртбоахама академи — агрономи;
Московски ветеринарни академи — ветеринари;
Московски бувзама электромеханически институт — машинаши бувзама предприятей оборудовании;
Московски энергетически институт — города электрически транспорт;
Ленинградски политехнически институт — гидромелиораци;
Ростовски университет — правоведени;
Ростовски инженерно - гIишлон институт — промышленнии граждански гIишлошъяр; теплогазоснабженни вентиляции; водоснабжении канализации;
Краснодарски политехнически институт — кхачан производства машинаши аппараташи; маьхк яттара, макаронни, кондитерски производства технологи; консервироване технологи; автомобилий наькъаш;
Новочеркасски политехнически институт — гIишлон материалий, изделей, конструкцей предприятей механически оборудовани; маркхала материалий химически технологи; керамикаи огнеупорийи химически технологи;
Куйбышевски бувзама электротехнически институт — автоматически электробувзам; дуккхача каналегIара электробувзам;
Кубански юртбоахама институт — сомаши баьцадаараши леладарен комсаш лелаярен; зоотехни; юртбоахама механизаци; гидромелиораци;
Астрахански медицински институт — дарбан гIулакх; педиатри;
Дагестански медицински институт — дарбан гIулакх; педиатри;
Кубански медицински институт — дарбан гIулакх;
Башкирски медицински институт — гигиена, санитари, эпидемиологи;
Ставропольски медицински институт — дарбан гIулакх; стоматологи.

Заявленеш дIачуийю 20 июне денз 31 июле кхаччалца, деша дIаотташ луш йола экзаменаш дIаэц 1 августа денз 20 августага кхаччалца.

Телефонаш: 2-90-58, кхы тIа 0-8 (2 гургал), 2-21-83, кхы тIа 0-8 (2 гургал).

Института адрес: 364902, г. Грозный, ГСП-2, Орджоникидзе цIерагIа майда, 100. Приемни комисси.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Самукъане илли». Таллинера передача. 9.25 — «Дайвoаной, шоана!» 9.55 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.25 — «ДикагIа товраш — дукхагIа». 10.55 — «Майрача витязах Фет-Фрумосех дола дувцар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери. 12.00 — «Музейшкеи выставочни залашкеи гIолла». 12.30 — «Из шоана дулургда». Къонача изобретателий конкурс. 13.40 — Грузе халхарий Паччахьалкхен ансамбла концерт. 14.30 — «Кхераи боацаш дIаюха лелар». Телехьажархой письмошта жоп лу СССР чурча гIулакхий Министерства ГАИ управлене начальника милице инарала - лейтенанта В. В. Лукьянова. 15.00 — «Спортлото» тираж. 15.10 — «УнахцIено». Iилман - популярни программа. Передача дIахьу Лора Ю. В. Белянчиковас. 15.55 — «Хьоца цхьана, комсомол». Советски композиторий иллеш дIасаал В. Кузнецова а Л. Полосина а». 16.15 — «Дийнача хIамай дунен тIа». Передача дIахьу Н. И. Дроздова. 17.15 — «Саг. Лаьтта. Вселенни». Передача дIахьу Советски Союза Шозза Турпала, СССР летчика - космонавта В. И. Севастьянова. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.45 — «Дошо мина» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара а шоллагIа а сереш. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Футболах йола дунен чемпионат. Аргентинера передача. 23.15 — Доазол дехьарча эстрада ашараш а муамаш а». Передача йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

12.45 — «Халкъа творчество» (нохчий меттала). 13.20 — «КIалхара даьккха берал». Телевизионни документальни фильм. 13.35 — Чувашски Паччахьалкхен музыкальни театра спектакль. 15.20 — «Иразага кхайка седкъа» яха художественни фильм. Хьалхара сери.

25 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — «Зарядка с дIаотта!» 8.55 — «Ленок» яхача иллейи халхарийи Полесски паччахьалкхен ансамбла концерт. Киевера передача. 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!» 11.00 — «Майрача витязах Фэт-Фрумосех дола дувцар» яхача телевизионни художественни фильма премьера. ШоллагIа сери. 12.15 — «Ерригсоюзни комсомольско - кагирхой субботниках йола репортаж». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Музыкальни глобус». 14.00 — «Литературни беседаш». Передача дIахьу А. Суркова. 14.55 — «Иллеш доах Ерригроссийски конкурса лауреата В. Кривоноса. Ленинградера передача. 15.30 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.00 — Мультфильмай программа. 16.40 — А. Хачатурян. «Спартак» яхача балетана йола ашараш дIалоех Московски паччахьалкхен симфонически оркестро. Дирижер — СССР халкъа артиста В. Дударова. 17.00 — «ТIема ханашкара ше яь хроника» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Хьалхара фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Евг. Вахтангова цIерагIча Паччахьалкхен академически театра «Золушка» яхача фильма-спектакла премьера. Автор — Е. Шварц. 22.00 — «Киновикъбара клуб». Передача дIахьу Ю. А. Сенкевича. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Футболах йола дунен чемпионат. Аргентинера передача. Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.00 — «Школьни вахар». Пионераштеи дешархоштеи йола программа (нохчий меттала). 13.30 — Мультфильм. 13.45 — «Советски кагирхой ди». ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Эльмурзаева къамаьл. 14.00 — Киножурнал. 14.10 — «Ленински комсомола 60 шу дизарга хетаю. «Комсомольцаш — сатем боаца дегаш». Телевизионни музыкальни конкурс. 15.00 — «Иразага кхайка седкъа». Художественни фильм. ШоллагIа сери. 18.55 — «Спортивни передача». 19.45 — «Къилбаседа Кавказ». Киножурнал.

26 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

15.30 — «Вайи Iалами». Документальни фильм. 16.30 — СибарегIен паччахьалкхен эрсий халкъа хора концерт. 17.00 — «Орленок» яхача телестудера къонача корреспондентий архитекторца И. А. Покровскеца вIашагIкхетар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — КхоалагIа шу — толама шу. «ГIулакх чакхдоех мастераша». Передача дIахьу политически обозревателa — В. Бекетова. 19.00 — «Халкъа ашараш». Концерт. 19.15 — «Новкъост президент». Сальвадор Альенде ваь 70-шу дизарга. 19.45 — «Саго ше дувцар» яха ЗIамагача Бронерча Московски драматически театра фильма - спектакла премьера. Автор — А. Гребнев. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Саго ше дувцар» яха фильм-спектакль дIахоадахьар. 22.35 — Чайковске цIерагIча VI дунен халкъашта юкъерча конкурса дневник. Передача дIахьу музыкальни комментатора С. Виноградовас. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА.

18.00 — Производственно - технически киноинформаци. 18.10 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.30 — «Тайп-тайпарча потенциалах боалача пайдах хьакъехьа» яха Iилман-популярни фильм. 18.45 — «Со болхло хургва» 19.05 — «2000-ча шера цхьан хозача сарахьа». Iилман - популярни фильм. 19.25 — «Социалистически яхье котбаьннараштa». Концерт (нохчий меттала). 19.55 — «Анаюх» яха Iилман - популярни фильм. Чакхдаьлча — хоамаш, реклама.

РАДИО

24 ИЮНЬ

6.30 — КПСС XXV съезда сонамаш кхоачашде. «Атагински» совхозера передача (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 10.20 — «Халкъ делакъеж» яха литературни композици (нохчий меттала) 13.00 — С. Димаев. «Мерзий сюита» яха музыкальни передача. 13.40 — «Поэзе кердадараш» (гIалгIай меттала). 14.30 — «Сатирически талгIе тIа» яха литературни передача. 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.00 — «Кагирхой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

25 ИЮНЬ

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш». 11.15 — «Лирически уйлаш» яха концерт. (нохчий меттала). 11.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 15.15 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала). 15.45 — «Болхло яхар еза цIи я» 3-ча профтехучилищера передача. 16.00 — «КIирандийнахьара ашарий программа». 16.30 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллеца доттагIал дараштa дола концерт» (нохчий меттала).

Хоамаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 19—24, Грозне 21—23 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш моркхаш а йолаш, кIезиг-кIезига догIа а делхаш, къулбехьеи-малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш, фегара температура бийсана 10—15, дийнахьа 20—25 градус йIовхал а йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела—3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05200. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 4810.